

Друхівський ліцей

***Тиждень
української мови та
літератури***

Андрошук Марія Савеліївна,
Мудра Ніна Іванівна,
Цимбалюк Людмила Іванівна,
вчителі української мови та літератури
Друхівського ліцею

Друхів-2021

Тиждень української мови та літератури в освітньому закладі.
Методичний посібник. Друхівський ліцей / М.С. Андрощук, Н.І. Мудра,
Л.І. Цимбалюк. – Друхів, 2021. – 76 с.

У посібнику висвітлено розвиток пізнавальної активності учнів як основну ціль освітнього процесу та можливість її реалізації в процесі організації предметного тижня української мови та літератури. Посібник містить розробки заходів, інтерактивні форми і методи роботи, вікторини, кросворди, інтелектуальні ігри; подано матеріал для проведення з учнями тижня української мови та літератури. Матеріал допоможе активізувати й урізноманітнити освітній процес, пробудити в учнів інтерес та мотивацію до вивчення української мови та літератури.

Посібник рекомендовано для учителів української мови та літератури закладів загальної середньої освіти.

ВСТУП

У сучасному закладі освіти на фоні згасання інтересу до навчання все більшого значення набувають форми й методи активізації пізнавальної діяльності школярів. Вони мають сприяти формуванню в учнів мотивації до навчання, створенню умов для активного самостійного набуття загальнонаукових та професійних знань, умінь і навичок, забезпечувати високий рівень активності в навчально-пізнавальній діяльності. Хоча на уроках української мови та літератури на даний час використовується багато різноманітних активних форм, методів і прийомів, реалізувати їх не завжди вдається через брак часу й інші причини. Саме тому актуальним є питання активізації пізнавальної діяльності учнів у позакласній роботі з української мови та літератури.

Використання різноманітних методів активізації під час позакласної діяльності сприяє впровадженню технології особистісно орієнтованого навчання та забезпечує особистісну спрямованість кожного заходу. Основними факторами, які сприяють розвитку активності й творчості учнів, є професійний інтерес, нестандартність навчально-пізнавальної діяльності, змагальність, ігровий характер занять, емоційність і проблемність. Усі ці складові властиві позакласній роботі з української мови та літератури. Найбільше форм і видів позакласної діяльності можна побачити під час тижня української мови та літератури.

Різноманітні форми й види позакласної роботи можуть проводитися в закладі як самостійні заходи. Проте краще, якщо вони будуть об'єднані та внесені до плану тижня української мови та літератури. Проведення тижня сприяє підвищенню інтересу до предмета, акцентує увагу на значенні й перспективах розвитку мови та літератури як наук тощо.

Основне завдання тижня полягає в тому, щоб у ньому взяло участь якнайбільше школярів. Тому про підготовку до нього має знати весь заклад. Яскраві оголошення, завдання класам – все це має привертати увагу учнів задовго до проведення предметного тижня і спонукатиме їх узяти участь у заходах.

Вчителі-предметники заздалегідь складають план проведення тижня, визначають відповідальних за кожний захід, розподіляють обов'язки, складають тексти вікторин, конкурсів, доповідей, повідомлень. На кожен день тижня плануються конкретні заходи. Для зручності можна спланувати таким чином: понеділок – конкурси, вівторок – день теоретичної інформації, середа – екскурсійний день, четвер – день інтелектуальних ігор і т.д. Тиждень української мови та літератури доцільно влаштовувати раз на рік, бажано в другому семестрі (березень). Програмою мають бути охоплені всі класи. Під час тижня випускаються стіннівки, усні й письмові журнали на філологічну тематику. Активних учасників відзначають грамотами тощо.

ПРЕДМЕТНИЙ ТИЖДЕНЬ ЯК ВИД ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Одним з напрямів методичної роботи у освітньому закладі є проведення предметних тижнів. Вчителі та учні активно беруть участь у підготовці та проведенні заходів під час тижня. Ні для кого не секрет, що запорукою успішного навчання є глибока зацікавленість учнів у вивченні того чи іншого предмета. Тому кожен вчитель і намагається всіма доступними способами зацікавити учнів предметом, який він викладає. Хоча на більшості уроків вчителі закладу використовують багато різноманітних активних форм, методів і прийомів, реалізувати їх не завжди вдається через брак часу й інші причини. Одним з найбільш дієвих засобів в досягненні цієї мети є добре продумана і організована позакласна робота, адже вона сприяє виявленню і розвитку здібностей учнів, вимагає від учителів великого творчого потенціалу.

Основними відмінностями позакласної роботи від навчальної є:

1. Добровільний характер участі учнів у позакласній роботі на відміну від обов'язковості навчальної діяльності. Учні вирішують для себе питання про участь в тих чи інших видах позакласної роботи, перш за все відповідно до своїх інтересів, бажання дізнатися щось нове, зайнятися чимось додатково з якимись певними цілями. Цей провідний принцип організації позакласної роботи зобов'язує вчителя своєчасно виявити зацікавленість учнів позакласною роботою, залучити їх до діяльності у позаурочний час і тим самим пробудити в них інтерес до неї. Цей принцип визначає зміст і форму позакласної роботи – вона повинна постійно підтримувати, поглиблювати і розвивати інтерес до предметів.

2. Позаурочний характер занять виражається: по-перше, відсутністю суворо урочної регламентації, що стосується часу, місця, форми їх проведення. Місцем проведення роботи може бути шкільний стадіон, зал музею, шкільний сад і т. д. По-друге, у відсутності суворого обліку знань, навичок і вмінь, оцінок в балах. Перевірка результатів позакласної роботи здійснюється у формі звітних концертів, зборів, виставок, випуску стінгазет і т. д.

3. Велика самостійність та ініціативність учнів у виконанні позаурочних доручень. На відміну від навчальної роботи, де допомога вчителя відіграє провідну роль, у позакласній роботі учні проявляють більше самостійності, винахідливості, творчості як у виконанні, так і в організації позаурочних заходів, у виборі форм роботи, що відповідають інтересам окремих вікових груп учнів, їх нахилам.

Найбільше форм і видів позакласної діяльності можна побачити під час проведення предметних тижнів. Адже предметні тижні в закладі виконують певні функції:

1. *Організаційна* – тижні дозволяють внести цікаві заходи та інноваційні технології до освітнього процесу, вдосконалити організаційні якості вчителів та розвивати організаційні здібності учнів.

2. *Діагностична* – можливість отримувати інформацію про динаміку професійного рівня вчителів та особистісний розвиток учнів.

3. *Моделююча* – під час планування тижнів розробляються принципово нові форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

4. *Пропагандистська* – зміст тижнів спрямований на інформування учнів про досягнення науки та техніки, виконання перспективних завдань програми розвитку школи.

Предметний тиждень з української мови та літератури є традиційними методичним заходом в нашому закладі освіти. Він дає можливість учителям, підвищувати рівень кваліфікації, професійної компетентності, а учням показати свої знання, вміння, навички, розвивати організаційні здібності поглибити та розширити знання з предмету. Тиждень стає своєрідним творчим звітом, формуванням інтелектуальних та творчих відносин між учнями, вчителями та батьками, які взаємодіють в процесі підготовки і проведення тижня.

Основне завдання предметного тижня полягає в тому, щоб у ньому взяло участь якомога більше здобувачів освіти. Тому про підготовку до тижня знає весь заклад. Яскраві оголошення, про початок проведення тижня й план проведення заходів, які відбуватимуться протягом тижня виставляються заздалегідь на видному місці. На кожен день тижня плануються конкретні заходи.

Уже стало традицією, що більшість тижнів проводяться таким чином: понеділок – інформаційний (виставковий), в цей день учні поповнюють свій інформаційний запас, вівторок – творчий, день для виявлення фантазії і творчості у складанні кросвордів, загадок, малюнків, проектів, середа – розважальний день (ігровий), адже гра – це та чарівна паличка, яка навіть нудне заняття вмиль перетворить на цікаве, захоплююче, четвер – день інтелектуальних ігор, п'ятниця – пошуковий (екскурсійний), в цей день підбиваються підсумки, робиться виставка кращих робіт та обов'язково на лінійці відзначаються грамотами та подяками кращі учні. Під час підготовки заходів вчителі враховують, що позакласна робота має доповнювати урочну діяльність, а не бути зовсім відірваною від неї. Взаємозв'язок класної та позакласної роботи сприяє розвитку інтересу до матеріалу, який вивчається на уроках, активізує пізнавальну діяльність учнів.

Виконання завдань предметного тижня сприяють розвитку спостережливості, формують інтерес та уміння, і, відповідно, закладають смакові критерії, еталони, при виконанні кожного завдання учні розвиваються емоційно, завдання вчителя – сформулювати почуттєву сферу учня, оскільки саме емоції та почуття, сприйняття та уявлення є основною формою чуттєвого відображення, яке дуже необхідне при оцінно-творчій роботі.

При підготовці до предметного тижня емоційній насиченості змісту навчального матеріалу сприяє добір:

а) ілюстрацій – твори повинні бути високохудожніми, тематично актуальними, цікавими для дітей, а також педагогічно доцільними;

б) предметів для спостереження та натурних постановок, які можуть викликати у дітей естетичні почуття, образні уявлення, зацікавлення, подив, захоплення. Необхідною умовою є мовлення самого вчителя – емоційне, образне, лагідне.

Отже, проведення предметних тижнів дозволяють внести цікаві заходи та інноваційні технології до освітнього процесу, вдосконалити організаційні якості вчителів, розширити світогляд учнів, розвинути їхні творчі здібності, самостійність, естетичний смак. Після проведення предметного тижня в дітей активізується пізнавальна діяльність, зростає інтерес до вивчення предмету.

Мета тижня:

- ✦ активізувати та поширити раніше набуті знання з української мови та літератури;
- ✦ збагатити словниковий запас;
- ✦ розвивати творчі здібності, естетичні смаки, мовлення і мислення учнів;
- ✦ сприяти формуванню високоморальної особистості;
- ✦ виховувати повагу та любов до української мови, розуміння її краси, до українських творів та митців.

Девіз тижня:

П Л А Н
проведення тижня
української мови та літератури
09.03 – 13.03.2021 року

№ п/п	Захід	Дата	Клас	Відповідальні
1.	Відкриття тижня. Ознайомлення з планом роботи на тиждень	08.03	5-11	Вчителі укр.мови та літератури
2.	Розгадування ребусів, кросвордів, вікторин	Протягом тижня	5-11	Вчителі укр.мови та літератури
3.	Конкурс малюнків «Ілюстрації до українських творів»	Протягом тижня	5-11	Вчителі укр.мови та літератури
4.	Тематична виставка літератури	Протягом тижня	1-11	Баранчук Л.І.
5.	Творчі перерви	08-13. 03	1-11	Вчителі укр.мови та літератури
6.	Конкурс на краще читання творів Т. Шевченка «Літературні посиденьки»	12.03	5-11	Вчителі укр.мови та літератури
7.	Мовна гра «Юні лінгвісти»	11.03	5	Мудра Н.І.
8.	Інтелектуальна гра «У клубі знавців української мови»	11.03	5	Цимбалюк Л.І.
9.	Конкурс на краще знання життя і творчості Т. Шевченка	09.03	6	Андрощук М.С.
10.	Конкурс «Мовний калейдоскоп»	09.03	7	Андрощук М.С.
11.	Складання плакату співпраці «Тарас Шевченко»	11.03	8	Андрощук М.С.
12.	Відкритий урок на тему «Жінки у коханні та творчості Т. Шевченка»	12.03	9	Мудра Н. І.
13.	Мовна гра «Лінгвістичний калейдоскоп»	10.03	10	Мудра Н. І.
14.	Ліна Костенко. «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання.	10.03	11	Цимбалюк Л.І.
15.	Урок-захист навчального проєкту з української літератури «Шевченко – національна гордість українців»	11.03	11	Цимбалюк Л.І.
16.	Акція «Сьогодні говоримо тільки українською мовою»	09-13.03	1-11	Вчителі укр.мови та літератури
17.	Підсумки тижня, відзначення та нагородження переможців та найактивніших учасників тижня	13.03	5-11	Вчителі укр.мови та літератури

Літературні посиденьки

Мета:прищепити інтерес до української літератури, виховувати почуття національної свідомості, колективізму, патріотизму, повагу і шанобливе ставлення до поета Т. Г. Шевченка.

(Звучить мелодія пісні «Рече та стогне Дніпр широкий»)

Учитель.

Щовесни, коли тануть сніги
І на рясті просяє веселка,
Повні сил і живої снаги
Ми вшановуєм пам'ять Шевченка,
Кожного року в ці березневі дні ми
вшановуєм пам'ять Т. Шевченка. Для
кожного з нас поезія Кобзаря - це
щось особливе. Вона вражає серце,
полонить душу, окриляє, веде за
собою. Хто ще міг так сильно, полум'яно,
ніжно, як Шевченко, сказати:
Свою Україну любіть,
Любіть її. Вовремя люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

Український народ любить читати
«Кобзаря» Т.Г. Шевченка. Він лежить
поряд з Біблією. А портрет - на покуті
рядом з образами. Багато висловів із
творчості поета вже стали крилатими:«В
своїй хаті своя правда і сила, і воля...»,
«Учіться, читайте, і чужого наuczайтесь, і
свого не цурайтесь...», «Борітеся -
поборете. Вам Бог помагає».

Сьогодні ми зібралися, щоб поговорити
про поета його нелегку долю, його поезію.

Учениця. (учениця розповідає про дитинство поета). Народився майбутній поет у селі Моринці Звенигородського повіту в сім'ї селянина-кріпака. Через два роки сім'я переїхала в село Кирилівка. Тарас в дитинстві був дуже допитливим. Любив малювати, хотів все знати. У 9 років залишився без матері. А в 11 років став круглим сиротою. Після батькової смерті почалося поневіряння хлопця по чужих людях. Дуже важко жилося Тарасові.

Т. Шевченко навчався в Петербурзі в Академії мистецтв. Там його було викуплено з кріпацтва. За написання творів, спрямованих проти царя і панів, поета було заарештовано. У засланні здоров'я поета було підірвано, адже він там провів 10 років. 10 березня 1861 року поет помер. За книжку «Кобзар» поета в народі називають Кобзарем.

Інсценізація уривків із твору С. Васильченка «У бур'янах» (учні 4 та 6 класів).

Читання поезій Т.Шевченка(5-9 класи).

ВІКТОРИНА «У КЛУБІ ЗНАВЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Цимбалюк Л.І., вчитель української мови та літератури

Мета: закріпити і доповнити знання учнів з української мови, підвищити загальну ерудованість; вплинути на емоції, викликати відчуття гордості за команду і бажання перемогти; підвищити впевненість учнів у собі; розвинути пізнавальний інтерес і жагу до навчання; виховувати відчуття приналежності до колективу, допомогти усвідомити баланс між власними прагненнями і колективом; сприяти розумінню здорової конкуренції, викликати цікавість до проблемних питань в українській мові; навчити учнів взаємоповаги та взаємно розуміння при виступі.

Тривалість: 40 хвилин.

Обладнання: годинник з секундною стрілкою для ведучого; відповіді до питань, призи переможцям (грамоти).

Учасники: ведучий; журі – вчитель словесник, класний керівник; команда № 1, 2.

ХІД ЗАХОДУ

I. Вступ

Ведучий. Добрий день, шановне журі і команди! Ми сьогодні зібралися для того, щоб провести конкурс ерудитів-вікторину. Змагатися будуть дві команди учнів 5 класу.

Правила конкурсу наступні: Конкурс проводиться у 5 турів за різними номінаціями:

- 1) «Розминка»
- 2) «Варіанти імен»
- 3) «Далі, далі, далі...»
- 4) «Потроху про мову».

Шановне журі визначає переможців кожного туру. Запитання задає ведучий по черзі кожній з команд. На роздуми дається 20 секунд. За правильну відповідь на запитання команда учасник отримує 1 бал. В кінці підбивається підсумок і визначається остаточна команда-переможець конкурсу ерудитів.

II. Основна частина

Тур I. Розминка

1. Що стоїть посеред землі? (*Літера «м»*)
2. Як написати слово «суха трава»? (*Сіно*)
3. Назва якої птиці складається з 40 «а»? (*Сорока*)
4. Які три назви частин мови мають однакові префікси? (*Прикметник, прислівник, прийменник*)

Тур II. Напишіть варіанти імен (пестливо-зменишувані).

Марія, Володимир, Петро, Степан, Катерина, Світлана.

Тур III. Далі, далі, далі...

-
1. Книга, у якій в алфавітному порядку подано слова певної мови. (*Словник*)
 2. Третій місяць зими. (*Лютий*)
 3. Маля кішки. (*Кошеня*)
 4. Маленька сумочка для грошей. (*Гаманець*)
 5. Плід дуба. (*Жолудь*)
 6. Умовне секретне слово чи фраза. (*Пароль*)
 7. Священна книга християн. (*Біблія*)
 8. Відступ вправо на початку рядка. (*Абзац*)
 9. Знак, що позначає на письмі звук. (*Літера, буква*)
 10. Густих суп з пшона. (*Куліш*)
 11. Прилад для вимірювання часу (*Годинник*)
 12. Частина слова, що вимовляється одним поштовхом видихуваного повітря. (*Склад*)
 13. Воїн-мешканець Запорізької Січі. (*Козак*)
 14. Коротка (чотирирядкова) пісня народна. (*Частівка*)
 15. Комаха, що нагадує бджолу. (*Джміль*)
 16. Шкідливий гризун. (*Щур*)
 17. Особа для переписування і складання канцелярських паперів. (*Писар*)
 18. Дружня розмова. (*Бесіда*)
 19. Той, хто не має долі. (*Безталанний*)
 20. Назва, дана людині жартома, що містить у собі посилення на якусь помітну рису її характеру, діяльності. (*Прізвисько*)
 21. Невеликий населений пункт. (*Село*)
 22. Орган мислення людини. (*Мозок*)
 23. Місто, біля якого похований Т. Г. Шевченко. (*Канів*)
 24. Урочиста пісня, прийнята як символ державної або класової єдності. (*Гімн*)

Тур IV. Потроху про українську мову

Варіант 1

1. Наприкінці спонукального речення ставиться:
а) знак питання; б) знак оклику; в) крапка; г) тире.
2. Орфографічний словник пояснює:
а) *правопис*; б) наголос; в) вимову; г) походження слова.
3. Частих мови є:
а) 11; б) 14; в) 10; г) 6.
4. У слові *огірок* складів:
а) 3; б) 2; в) 5; г) 6.
5. Граматична основа речення – це:
а) *підмет і присудок*; б) додаток, означення;
в) обставина, додаток; г) означення, обставина.
6. Скільки звуків позначає буква *ї*:

- а) 1; б) 2; в) 3; г) 4;
7. Яким членом речення буває звертання?
а) підметом; б) присудком; в) додатком; г) *ніяким*.
8. Слово *зелень* – це:
а) дієслово; б) *іменник*; в) займенник; г) прикметник;
9. Розмова двох осіб – це:
а) монолог; б) *діалог*; в) пролог; г) епілог.
10. Голосні звуки бувають:
а) тверді; б) глухі; в) *наголошені*; г) дзвінкі.
11. Корінь, префікс, суфікс, закінчення – це:
а) *частини слова*; б) частини мови; в) частини речення; г) частини тексту.
12. Який розділ мовознавчої науки вивчає звуки мови?
а) морфологія; б) *фонетика*; в) синтаксис; г) пунктуація.
13. Речення: «*Куй залізо поки гаряче**»:
а) розповідне; б) *спонукальне*; в) питальне; г)* окличне.
14. Я, ми, ти, ви – це:
а) іменник; б) прикметник; в) *займенник*; г) прислівник.
15. Лексика української мови – це:
а) синоніми, антоніми; б) запозичені слова; в) *усі слова*; г) діалектні слова.

Варіант 2

1. Тлумачний словник пояснює:
а) *лексичне значення слів*; б) правопис слова;
в) вимову слова; г) походження слова.
2. Скільки звуків в українській мові?
а) 10; б) 20; в) 30; г) 38.
3. М'який знак – це:
а) *буква*; б) розділовий знак; в) звук; г) нарядковий знак
4. У слові стільки складів скільки:
а) букв; б) приголосних звуків; в) *голосних звуків*; г) усіх звуків.
5. Типів мовлення:
а) 6; б) 3; в) 9; г) 7.
6. Скільки букв в українському алфавіті?
а) 33; б) 32; в) 38; г) 30.
7. Прикметник відповідає на питання:
а) Що робить? б) Хто? Що? в) Де? Коли? г) *Який? Яке?*
8. Дієслово означає:
а) назву предмета; б) ознаку предмета; в) дію предмета; г) *дію предмета*.
9. З великої букви пишемо:
а) слова, які нам подобаються; б) числівники й займенники;
в) словосполучення; г) *власні назви*.

10. Звуки мови – це:

- а) *те, що ми чуємо і вимовляємо*; б) те, що ми бачимо й пишемо;
в) частини мови; г) розділові знаки.

11. Приголосними й голосними бувають:

- а) склади; б) слова; в) букви; г) *звуки*.

12. Слово *жовтогарячий* пишеться:

- а) окремо; б) *разом*;
в) через дефіс; г) з апострофом.

13. Прийменник – це:

- а) частина слова; б) *частина мови*; в) окремі члени речення; г) частина тексту.

14. *Я, ю, є, і* – це:

- а) *букви*; б) звуки; в) розділові знаки; г) розділи лінгвістики.

15. Пунктуація вивчає: . . . ;

- а) стилі мовлення; б) значущі частини слова;
в) *правила вживання розділових знаків*; г) правила написання слів.

III. Заключна частина

Ведучий. З рахунком... перемогла команда №... Вітаємо переможців (вручення грамоти за перше місце)! А другій команді не вистачило зовсім небагато до першого місця, тому вона теж молодець (вручення грамоти за друге). Дякую всім присутнім за участь. До побачення!

Інтелектуальна гра-вікторина «Лінгвістичний калейдоскоп»

Мудра Н.І., Андрощук М.С., вчителі української мови та літератури

Мета: розширювати знання учнів про красу і багатство рідної мови; розвивати творчі здібності й комунікативні вміння, уміння працювати в команді; розвивати навички роботи в групах, пам'ять, увагу, кмітливість, швидкість мислення; виховувати в учнів почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідного краю, глибоку повагу до рідної мови, відповідальне ставлення до своєї діяльності в колективі, формувати мовленнєву компетентність школярів.

Хід заходу

Ведуча: Я вітаю вас на нашому заході з нагоди Дня української писемності і мови, яке ми відзначатимемо завтра. Свято запроваджене у 1997 році Указом Президента, в якому говориться: «На підтримку ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливості ролі української мови в консолідації суспільства постановляю: «Установити в Україні День української писемності та мови, який відзначати щорічно 9 листопада в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця». Нестор Літорисець – київський літописець і письменник-агіограф. Чернець Києво-Печерського монастиря. Жив в 11 столітті. Вважається упорядником (за іншою версією — автором) «[Повісті временних літ](#)».

Пропоную сьогодні пригадати, що ви знаєте про нашу рідну мову, і позмагатися в ерудованості, взявши участь у інтелектуальній гри-вікторині знавців української мови «Лінгвістичний калейдоскоп».

Наша мова прекрасна. Хоч вона вмирала з голоду й бідувала, її переслідували й забороняли, вона знов ожила, щоб хвилювати струни наших сердець. Мова — велика духовна сила, щоденна копітка робота й творчість кожної людини, канал інформації і джерело духовної енергетики.

У нашій гри беруть участь дві команди. Запрошуємо на сцену команди.

Наше завдання визначити кращу команду. А оцінюватиме відповіді команд вельмишановне компетентне журі, яке буде підраховувати отримані бали і після кожного конкурсу та в кінці змагання зробить підсумки і визначить команду-переможницю (*Представлення журі*)

За одну хвилину ви повинні дати назву команді, яка була б пов'язана з мовою.

Ведуча: Гра складається з конкурсів на знання мови та одного конкурсу для вболівальників. Кожен конкурс оцінюється визначеною кількістю балів. Ці бали відмічає журі в спеціальних картках. Вболівальники можуть показати свої знання у конкурсі вболівальників, а також допомогти будь-якій команді у випадку, якщо вона не знатиме правильної відповіді, отримати додаткові бали.

Дороженькі мовознавці, який настрій маєте?
Чи не дуже хвилюєтесь? Чи усе ви знаєте?
Недоречні запитання щойно я поставила,
Тут зібрались знавці мови, знають усі правила.

Розминка «Мовні жарти»

- 1) Якою косою не можна косити? (Дівочою)
- 2) Яке поле не виореш? (У зошиті)
- 3) Чим закінчується зима і весна? (Звуком [а])
- 4) Що має болото, озеро, море, а не має річка? (Звук [о])
- 5) Чим закінчується вечір і починається ранок? (буквою **Р**)
- 6) Якою частиною мови може бути слово *мати* (Іменник, дієслово)
- 7) На які антоніми націлена стрілка компаса? (Північ-південь)
- 8) Який синонім прислівника “тепер” не змінює свого значення, коли його прочитати справа наліво? (Зараз)

Конкурс юних філологів «Як ми знаємо рідну мову»

(За кожну правильну відповідь 1 бал)

1. Державна мова в Україні (Українська)
2. Остання буква алфавіту (Я)
3. Скільки букв в українському алфавіті? (33)
4. Скільки голосних звуків в українській мові? (6)
5. Назвіть останній відмінок української мови (Клична форма)
6. Яка частина мови не належить ні до самостійних, ні до службових частин? (Вигук)
7. Скільки звуків у слові «кущ»? (4)
8. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Б)
9. Вигадане ім'я, під яким автор друкує свій твір (Псевдонім)
10. Слово, що вживається лише в певній місцевості (Діалектизм)
11. У якому стилі пишуть заяву? (Офіційно-діловий)
12. Слово, яке щойно з'явилося в мові (Неологізм)
13. Головні члени речення (Підмет і присудок)
14. Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків (Додаток)
15. Чуже мовлення, передане дослівно (Пряма мова)
16. Дослівно наведений уривок з якогось тексту (Цитата)
17. Поставте у кличний відмінок слово «юнак» (Юначе!)
18. Назвіть знак, що позначає тверду, роздільну вимову на межі приголосного і голосного (Апостроф)
19. Розділ науки, який вивчає словниковий склад мови (Лексика)
20. Що вивчає розділ про мову «Морфологія»? (Частини мови)
21. Частина слова без закінчення (Основа слова)
22. Скільки звуків у слові «ходжу»? (4)
23. Який звук є першим слові «юшка» (й)
24. Який займенник складається з однієї букви? (Я)
25. Як називаються слова, близькі за значеннями? (Синоніми)
26. Як називається опис природи? (Пейзаж)
27. Як називається розмова двох осіб? (Діалог)
28. Як називається розмова однієї особи? (Монолог)

Конкурс «Поеднай пари»

Загубилися підмети і присудки, не можуть один одного знайти. Давайте допоможемо їм у цьому.

Підмети: *горобці, солов'ї, зозулі, ластівки, журавлі, сороки, ворони, півні, голуби, гуси, качки.*

Присудки: *воркують, пахкають, щебечуть, телочуть, кукурікають, кують, цвірінчать, курличуть, тьохкають, скрекочуть, каркають.*

Виразне читання віршів про мову (вболівальники)

Конкурс «Ми творчі особистості»

Скласти сенкани «Слово», «Мова» за 5 хв. (конкурс оцінюється 5 балами)

Сенкан – це п'ятирядковий неримований вірш, який складається за схемою «слово-іменник – 2 прикметника, – 3 дієслова – фраза або речення, яке передає розуміння теми або ставлення до неї – синонім до слова». Наприклад:

Герой сильний, мужній перемагає, йде до мети, бореться Не залишиться байдужим до чужого горя! Благородний лицар	Дружба чиста, вірна приходить, залишається на все життя, забов'язує Справжня дружба буває лише раз у житті Зв'язок
--	--

Конкурс для вболівальників «Хитрі загадки» (За кожну правильну відповідь 1 бал).

Стоїть верба серед села, розпустила гілля в кожне подвір'я (Дорога)

Прилетіли гості, сіли на помості, без сокири, без лопати поробили собі хати (Птахи)

Воно належить мені, але інші вживають його частіше за мене (Ім'я)

Хата мого батька, але я йому не син (Дочка)

Тисяча тисяч бондарів роблять хати без дворів (Мурашки)

Дідуся звати Григорій Васильович, його онука – Андрій Віталійович. Як звать батька онука? (Віталій Григорович)

У небі – одна, у землі нема, а у баби їх дві (Літера Б)

Як написати слово «робота» п'ятьма літерами? (Праця)

Як написати одним словом «мати, батько, син, дочка»? (Родина)

Яким прикметником можна назвати білу хустку, намочену в Чорному морі? (Мокра)

Поки не вдариш по голові – не слухається (М'яч)

На що схожа половина яблука? (На іншу половину)

Чи може страус назвати себе птахом? (Ні, птах не вміє говорити)

Скільки яєць можна зісти натошак? (Одне)

Яка рослина вбиває звіра? (Звіробій)

Яка рослина не може померти? (Безсмертник)

Конкурс «Скарбниця рідної мови»

Ведучий. Ви повинні відгадати загадки, які я вам запропоную. Про знання вами відгадки буде свідчити піднята рука. Першою відповідає команда, капітан якої перший підніме руку. Але вам потрібно не лише правильно відгадати загадку, а й

встановити, багатозначним чи однозначним є слово-відгадка і, якщо багатозначне, навести приклади словосполучень, які б свідчили про його багатозначність.

Отже, слухайте уважно загадки.

1. Я у дверях, у замку, я і в нотному рядку;
Можу гайку загвинтити і у вирій полетіти,
Телеграму передати, таємниці розгадати. (Ключ)

2. У зошиті з письма – я коса чи пряма.
Ще я можу, ви повірте, і креслити, і міряти,
Якщо треба, в той же час враз шикую школу й клас. (Лінійка)

Конкурс «Лінгвістичний волейбол»

Назвати антоніми до слів (Кожна правильна відповідь – 1 бал)

Білий – чорний, світлий – темний, добро – зло, прямо – криво, сухий – мокрий, холодний – теплий, щастя – горе, сміх – плач, падати – вставати, гарний – поганий, верх – низ, малий – великий, війна – мир, радіти – сумувати, правда – брехня, мороз – спека, твердий – м'який, ворог – друг, тихий – голосний, молодий – старий, яма – гора, зліва – справа, мало – багато, солодкий – гіркий, солоний – прісний, здоровий – хворий, працьовитий – ледачий, перемога – поразка, сміливий – боягуз, скромний – нахабний, швидко – повільно, дорогий – дешевий, південь – північ, схід – захід, імпортний – експортний, щедрий – скупий, шумний – тихий, жартома – всерйоз, широко – вузько, пошепки – вголос, хоробрий – боягуз, день – ніч, ранок – вечір, рано – пізно, згоджуватись – відмовлятись, спрощувати – ускладнювати, розумний – дурний, збільшити – зменшити, трагічний – комічний, ситий – голодний, щастя – горе, свобода – неволя, рабство, фантастичний – реальний, розлука – зустріч, радість – печаль, минулий – майбутній, знайти – загубити, допомагати – заважати, купувати – продавати, перемога – поразка, плюс – мінус, передній – задній, гострий – тупий, корисний – шкідливий, згадати – забути, прокинутися - заснути

Конкурс «Останній синонім»

(командам необхідно дібрати синоніми до запропонованих слів. Перемагає той, хто останнім називає синонім)

Говорити (розмовляти, балакати, казати, мовити, ректи, віщати, гавкати, цідити, гриміти тощо);

Думати (гадати, мати на думці, мати гадку, мислити, міркувати, мізкувати, розумувати, метикувати, кумекати, кмітувати тощо);

Іти (простувати, прямувати, ступати, мандрувати, топати, тупцювати, трясти, крокувати, марширувати, виступати).

Хуртовина (віхола, метелиця, заметіль, хуга).

Хоробрий (сміливий, безстрашний, відважний).

Конкурс для вболівальників «Скажи одним словом»

Слова пісні, які повторюються після кожного куплету (Приспів)

Сота частина метра (Сантиметр)

Особа, яка очолює школу (Директор)
 Установа, куди приймають неграмотних (Школа)
 Винагорода, яку вручають конкурсантові (Приз)
 Той, хто любить свою Батьківщину (Патріот)
 Льодова гора, що плаває в морі (Айсберг)
 Масове інфекційне захворювання (Епідемія)
 Розмальоване яйце (Писанка)
 Епіцентр бублика (Дірка)
 Частина тіла, яку пропонують в комплекті з серцем (Рука)
 Частина обличчя, яку іноді вішають (Ніс)
 Одиниця виміру ковбаси (Палка)
 Гуртожиток для коней (Конюшня)
 Спальня для курочки Ряби (Сідало)
 Будинок для дров (Сарай)

Конкурс «Розгадування шарад»

Ведучий. Наступне наше завдання – розгадати шаради. Кожна команда отримує шаради, які треба швидко розв’язати. Шарада – це загадка, побудована на грі слів, на визначення якогось слова розбивкою його на частини або склади, подані описово. Наприклад: 1) Префікс від слова «завести», корінь від слова «писати», суфікс і закінчення від слова «ручка» (Записка)
 2) Префікс із слова «прибув», корінь із слова «кордони», суфікс із слова «керівник» (прикордонник)

5 клас	6 клас
1) Корінь від слова «квітник», суфікс від слова «зірочка» і закінчення від слова «вода» (Квіточка) 2) Префікс від слова «проніс», корінь від слова «лісник», суфікс від слова «ковток» (Пролісок) 3) префікс від слова «перенести», корінь від слова «казка» (Переказ)	1) Буква алфавіту після «А», суфікс прикметника «денний», префікс від слова «зробити», суфікс іменника «картоплина» (Бензин) 2) Префікс від слова «приїзд», корінь від слова «казати», суфікс і закінчення від слова «квітка» (Приказка) 3) Префікс від слова «роз’їзд», корінь від слова «мовець», закінчення від слова «міра» (Розмова)

Цікаві факти про мову

Ведуча: Чи знаєте ви, якою була мова, особливо писемна, у сиву давнину, коли нашу землю заселяли перші племена людей? Ті люди спочатку спілкувалися жестами з вигуками, а потім ще й малюнками, де наприклад, ООШ (2 кружечки і три рисочки) означало «У нас два дні йшов дощ», а стріла з луком означала полювання.

Конкурс «Чарівна скриня» (правильна відповідь – 3 бали)

Ведуча: У чарівній скрині те, що по-різному називається українською і російською мовами, хоч обидва слова походять від одного давнього кореня. З’явилося це слово в

давньоіндійській мові, звучало приблизно як «шаккара» і означало «пісок». Згодом воно потрапило до Персії, потім до Австралії, звідти до Італії. Потім його було запозичено німцями. Від німців слово потрапило до поляків, а вже у поляків запозичили його ми, українці. Що ж у чарівній скрині?

(На сцену виносять скриньку. Командам на роздуми дається 1 хв. Звучить метроном. Команди дають відповідь).

Увага, правильна відповідь. Українською мовою — цукор, російською — сахар. В українську мову слово потрапило через польську «цукер» з німецької, а німці, у свою чергу, запозичили його в італійців «цуккоро», до яких воно потрапило з Аравії «суккар». До російської мови йшло коротшим шляхом: від персів — до греків «сакхаром», а потім через Візантію на Русь.

Конкурс «Фразеологізм»

Показати і пояснити фразеологізми (кожна команда по черзі витягує смужку паперу, на якій написані фразеологізми. (За кожен пояснений фразеологізм – 1 бал)

Пекти раків (червоніти), надути губи (образитися), повісити носа (засмутитись), розбити глека (посваритись), накивати п'ятами (втікати), як кіт наплакав (мало), дерти горло (кричати), робити з мухи слона (перебільшувати), як води в рот набрати (мовчати), зарубати на носі (запам'ятати), на голках сидіти (хвилюватися), бити себе в груди (переконувати у чомусь, гаряче запевняти), взяти себе в руки (стати зібраним, цілеспрямованим, рішучим), ведмідь на вухо наступив (відсутність музичного слуху), грати першу скрипку (бути головним у якій-небудь грі), гризти граніт наук (наполегливо оволодівати знаннями), ждати у моря погоди (даремно на щось розраховувати, сподіватися), заварити кашу (затіяти щось дуже складне з неприємними наслідками), мотати на вус (придивлятися, прислухатися до чого-небудь), обвести навколо пальця (спритно обдурити), переливати з пустого в порожнє (повторювати те саме), розвісити вуха (з цікавістю уважно слухати когось), водити за носа (обманювати), вмивати руки (ухилитися від участі в якій-небудь справі, знімати з себе відповідальність), задирає носа (хвастати), прикусити язика (замовкнути), у свинячий голос (дуже пізно, несвоєчасно), одним вухом (неуважно), вдарити по руках (доходити згоди), під гарячу руку (у момент збудження).

Пісня про мову

Конкурс «Запитання – відповідь». Вгадайте, що це.

Крізь них пролітають, як крізь отвір; вони не квіти, а в'януть; їх розвішують, як білизну, особливо дуже довірливі люди. (Вуха)

На нього кидають слова і гроші, коли їх не цінують; його радять шукати у полі, коли хтось безслідно зник; він є у голові легковажної людини. (Вітер)

Ним можна клювати, як дзьобом; його задирають, коли запишаються; його можна встромити будь-куди. (Ніс)

Він коневі не товариш і дружній череді не страшний; скільки його не годуй, він все у ліс дивиться; як його боятися, у ліс краще не ходити. (Вовк)

Плід могутнього листяного дерева з міцним стовбуром, великою кроною. (Жолудь)

Він може довести до Києва і далі; його можна нагострити, як ніж; він схожий на лопату, особливо у балакунів. (Язик)

Ними можна косити і відкривати їх на щось комусь; їм можна не вірити і навіть колоти їх правдою; у страху вони великі. (Очі)

Цікаві питання з мови

Відшукайте іменник, що означає геометричну фігуру. Якщо прочитати його з кінця, одержите назву рослини, від яких утворена назва частини західноукраїнських земель. (куб – бук).

В іменнику, що означає назву пори року, потрібно змінити один голосний звук, щоб вийшла назва відомої гри. (літо – лото)

Слова, що різняться одним звуком – глухим і дзвінким. Перше означає сильний дощ, друге – фруктове дерево. (Злива – слива)

Переставте букви, щоб вийшло нове слово Осел (село)-, лісок (сокіл)', курча (ручка); старий (айстри)', кіт (тік); марка (рамка); гори (роги); тіло (літо); банка (кабан).

Конкурс «Склади прислів'я»

Кожна команда отримує конверт з трьома триколіровими наборами слів, з яких необхідно скласти прислів'я. Переможцем буде той, хто найпершим правильно складе всі три вислови. Підказкою є те, що кожне з прислів'їв має свій колір.

Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається.

М'які слова і камінь крушать.

Шабля ранить тіло, а слово — душу.

Слово до слова — зложиться мова.

Слово не стріла, а лине до серця.

Хліб бережи на обід, а слово – на відповідь.

Музична пауза. Пісня про мову

Конкурс «Словникар» (за перемогу максимально можна отримати 3 бали)

Зі слова «милозвучність» утворити якомога більше слів-іменників.

На обдумування учасникам команд дається 2 хвилини, а далі кожен учасник по черзі записує слова на дошці. Перемагає команда, яка запише більшу кількість утворених слів.

Орієнтовні відповіді:

Мило, ніс, сіль, злість, вино, осінь, звучить, сіль, лози, лом, оси, міль, ніч, мови, воли, смоли тощо.

Ведуча: Наш конкурс добігає кінця. Його ми присвятили її величності українській мові, щоб ще раз підкреслити, що те, чим ми повсякденно користуємося, те, чим оформлюємо свої думки, у що вливаємо емоції, є справжнім дивом, великим і прекрасним.

Наше свято – це поетична передмова до досконалого вивчення рідної мови. Вивчати її, удосконалювати свої знання, збагачувати словниковий запас під час читання і спілкування, досконало володіти нею – обов'язок кожного справжнього українця.

Сьогодні, ми ще раз переконалися у тому, що українська мова – це безмежний океан. Вона мелодійна, як пісня солов'я, прекрасна і барвиста, наче дощова веселка. Не можна ходити по рідній землі, не зачаровуючись виплеканою у віках рідною мовою.

Розвивайся, звеселяйся, моя рідна мова!

У барвінки зодягайся, українське слово.

Колосися житом в полі, піснею в оселі,

Щоб на все життя з тобою ми запам'ятали,

Як з дитячої колиски мову покохали.

Змагання юних лінгвістів

«Мовний калейдоскоп» (7 клас)

Андрощук М.С., вчитель української мови та літератури

Мета: розширювати знання учнів про красу і багатство рідної мови; розвивати творчі здібності й комунікативні вміння, уміння працювати в команді; розвивати навички роботи в групах, пам'ять, увагу, кмітливість, швидкість мислення; виховувати в учнів почуття патріотизму, національної гордості, любові до рідного краю, глибоку повагу до рідної мови, відповідальне ставлення до своєї діяльності в колективі, формувати мовленнєву компетентність школярів.

Хід заходу

Вчитель: Доброго дня! Вітаю вас на змаганнях юних лінгвістів «Лінгвістичний калейдоскоп», пропоную сьогодні пригадати, що ви знаєте про нашу рідну мову, і позмагатися в ерудованості. У нашій грі беруть участь дві команди. Наше завдання визначити кращу команду. А оцінюватиме відповіді команд компетентне журі, яке буде підраховувати отримані бали і після кожного конкурсу та в кінці змагання зробить підсумки і визначить команду-переможницю. *(Представлення журі)*

За одну хвилину ви повинні дати назву команді, яка була б пов'язана з мовою.

Ведуча: Гра складається з конкурсів на знання мови та одного конкурсу для вболівальників. Кожен конкурс оцінюється визначеною кількістю балів. Ці бали відмічає журі в спеціальних картках. Вболівальники можуть показати свої знання у конкурсі вболівальників, а також допомогти будь-якій команді у випадку, якщо вона не знатиме правильної відповіді, отримати додаткові бали.

Дорогенькі мовознавці, який настрій маєте?

Чи не дуже хвилюєтесь? Чи усе ви знаєте?

Недоречні запитання щойно я поставила,

Тут зібрались знавці мови, знають усі правила.

Розминка «Мовні жарти»

- 1) Якою косою не можна косити? (Дівочою)
- 2) Яке поле не виореш? (У зошиті)
- 3) Чим закінчується зима і весна? (Звуком [а])
- 4) Що має болото, озеро, море, а не має річка? (Звук [о])
- 5) Чим закінчується вечір і починається ранок? (буквою Р)
- 6) Якою частиною мови може бути слово *мати* (Іменник, дієслово)
- 7) На які антоніми націлена стрілка компаса? (Північ-південь)
- 8) Який синонім прислівника “тепер” не змінює свого значення, коли його прочитати справа наліво? (Зараз)

Конкурс юних філологів «Як ми знаємо рідну мову» *(За кожну правильну відповідь 1 бал)*

1. Державна мова в Україні (Українська)
2. Остання буква алфавіту (Я)
3. Скільки букв в українському алфавіті? (33)
4. Скільки голосних звуків в українській мові? (6)
5. Назвіть останній відмінок української мови (Клична форма)

-
6. Яка частина мови не належить ні до самостійних, ні до службових частин? (Вигук)
 7. Скільки звуків у слові «кущ»? (4)
 8. Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? (Ь)
 9. Вигадане ім'я, під яким автор друкує свій твір (Псевдонім)
 10. Слово, що вживається лише в певній місцевості (Діалектизм)
 11. У якому стилі пишуть заяву? (Офіційно-діловий)
 12. Слово, яке щойно з'явилося в мові (Неологізм)
 13. Головні члени речення (Підмет і присудок)
 14. Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків (Додаток)
 15. Чуже мовлення, передане дослівно (Пряма мова)
 16. Дослівно наведений уривок з якогось тексту (Цитата)
 17. Поставте у кличний відмінок слово «юнак» (Юначе!)
 18. Назвіть знак, що позначає тверду, роздільну вимову на межі приголосного і голосного (Апостроф)
 19. Розділ науки, який вивчає словниковий склад мови (Лексика)
 20. Що вивчає розділ про мову «Морфологія»? (Частини мови)
 21. Частина слова без закінчення (Основа слова)
 22. Скільки звуків у слові «ходжу»? (4)
 23. Який звук є першим слові «юшка» (й)
 24. Який займенник складається з однієї букви? (Я)
 25. Як називаються слова, близькі за значеннями? (Синоніми)
 26. Як називається опис природи? (Пейзаж)
 27. Як називається розмова двох осіб? (Діалог)
 28. Як називається розмова однієї особи? (Монолог)

Конкурс «Посднай пари»

Загубилися підмети і присудки, не можуть один одного знайти. Давайте допоможемо їм у цьому.

Підмети: *горобці, солов'ї, зозулі, ластівки, журавлі, сороки, ворони, півні, голуби, гуси, качки.*

Присудки: *воркують, пахкають, щебечуть, телочуть, кукурікають, кують, цвірінчать, курличуть, тьохкають, скрекочують, каркають.*

Виразне читання віршів про мову (вболівальники)

Конкурс «Ми творчі особистості»

Скласти сенкани «Слово», «Мова» за 5 хв. (конкурс оцінюється 5 балами)

Сенкан – це п'ятирядковий неримований вірш, який складається за схемою «слово-іменник – 2 прикметника, – 3 дієслова – фраза або речення, яке передає розуміння теми або ставлення до неї – синонім до слова». Наприклад:

<p>Герой сильний, мужній перемагає, йде до мети, бореться Не залишиться байдужим до чужого горя! Благородний лицар</p>	<p>Дружба чиста, вірна приходить, залишається на все життя, забов'язує Справжня дружба буває лише раз у житті</p>
--	---

Конкурс для вболівальників «Хитрі загадки» (За кожну правильну відповідь 1 бал).
 Стоїть верба серед села, розпустила гілля в кожне подвір'я (Дорога)
 Прилетіли гості, сіли на помості, без сокири, без лопати поробили собі хати (Птахи)
 Воно належить мені, але інші вживають його частіше за мене (Ім'я)
 Хата мого батька, але я йому не син (Дочка)
 Тисяча тисяч бондарів роблять хати без дворів (Мурашки)
 Дідуся звати Григорій Васильович, його онука – Андрій Віталійович. Як звуть батька онука? (Віталій Григорович)
 У небі – одна, у землі нема, а у баби їх дві (Літера Б)
 Як написати слово «робота» п'ятьма літерами? (Праця)
 Як написати одним словом «мати, батько, син, дочка»? (Родина)
 Яким прикметником можна назвати білу хустку, намочену в Чорному морі? (Мокра)
 Поки не вдариш по голові – не слухається (М'яч)
 На що схожа половина яблука? (На іншу половину)
 Чи може страус назвати себе птахом? (Ні, птах не вміє говорити)
 Скільки яєць можна зісти натощак? (Одне)
 Яка рослина вбиває звіра? (Звіробій)
 Яка рослина не може померти? (Безсмертник)

Конкурс «Скарбниця рідної мови»

Ведучий. Ви повинні відгадати загадки, які я вам запропоную. Про знання вами відгадки буде свідчити піднята рука. Першою відповідає команда, капітан якої перший підніме руку. Але вам потрібно не лише правильно відгадати загадку, а й встановити, багатозначним чи однозначним є слово-відгадка і, якщо багатозначне, навести приклади словосполучень, які б свідчили про його багатозначність.

Отже, слухайте уважно загадки.

2. Я у дверях, у замку, я і в нотному рядку;
 Можу гайку загвинтити і у вирій полетіти,
 Телеграму передати, таємниці розгадати. (Ключ)

3. У зошиті з письма – я коса чи пряма.
 Ще я можу, ви повірте, і креслити, і міряти,
 Якщо треба, в той же час враз шикую школу й клас. (Лінійка)

Конкурс «Лінгвістичний волейбол». Назвати антоніми до слів (Кожна правильна відповідь – 1 бал)

Білий – чорний, світлий – темний, добро – зло, прямо – криво, сухий – мокрий, холодний – теплий, щастя – горе, сміх – плач, падати – вставати, гарний – поганий, верх – низ, малий – великий, війна – мир, радіти – сумувати, правда – брехня, мороз – спека, твердий – м'який, ворог – друг, тихий – голосний, молодий – старий, яма – гора, зліва – справа, мало – багато, солодкий – гіркий, солоний – прісний, здоровий – хворий, працьовитий – ледачий, перемога – поразка, сміливий – боягуз, скромний – нахабний, швидко – повільно, дорогий – дешевий, південь – північ, схід – захід, імпорнтний – експортний, щедрий – скупий, шумний – тихий, жартома – всерйоз, широко – вузько, пошепки – вголос, хоробрий – боягуз, день – ніч, ранок – вечір, рано – пізно, згоджуватись – відмовлятись, спрощувати – ускладнювати, розумний –

дурний, збільшити – зменшити, трагічний – комічний, ситий – голодний, щастя – горе, свобода – неволя, рабство, фантастичний – реальний, розлука – зустріч, радість – печаль, минулий – майбутній, знайти – загубити, допомагати – заважати, купувати – продавати, перемога – поразка, плюс – мінус, передній – задній, гострий – тупий, корисний – шкідливий, згадати – забути, прокинутися - заснути

Конкурс «Останній синонім» (командам необхідно дібрати синоніми до запропонованих слів. Перемагає той, хто останнім називає синонім)

Говорити (розмовляти, балакати, казати, мовити, ректи, віщати, гавкати, цідити, гриміти тощо);

Думати (гадати, мати на думці, мати гадку, мислити, міркувати, мізкувати, розумувати, метикувати, кумекати, кмітувати тощо);

Іти (простувати, прямувати, ступати, мандрувати, топати, тупцювати, трясти, крокувати, марширувати, виступати).

Хуртовина (віхола, метелиця, заметіль, хуга).

Хоробрий (сміливий, безстрашний, відважний).

Конкурс для вболівальників «Скажи одним словом»

Слова пісні, які повторюються після кожного куплету (Приспів)

Сота частина метра (Сантиметр)

Особа, яка очолює школу (Директор)

Установа, куди приймають неграмотних (Школа)

Винагорода, яку вручають конкурсантові (Приз)

Той, хто любить свою Батьківщину (Патріот)

Льодова гора, що плаває в морі (Айсберг)

Масове інфекційне захворювання (Епідемія)

Розмальоване яйце (Писанка)

Епіцентр бублика (Дірка)

Частина тіла, яку пропонують в комплекті з серцем (Рука)

Частина обличчя, яку іноді вішають (Ніс)

Одиниця виміру ковбаси (Палка)

Гуртожиток для коней (Конюшня)

Спальня для курочки Ряби (Сідало)

Будинок для дров (Сарай)

Конкурс «Розгадування шарад»

Ведучий. Наступне наше завдання – розгадати шаради. Кожна команда отримує шаради, які треба швидко розв’язати. Шарада – це загадка, побудована на грі слів, на визначення якогось слова розбивкою його на частини або склади, подані описово. Наприклад: 1) Префікс від слова «завести», корінь від слова «писати», суфікс і закінчення від слова «ручка» (Записка)

2) Префікс із слова «прибув», корінь із слова «кордони», суфікс із слова «керівник» (прикордонник)

5 клас	6 клас
1) Корінь від слова «квітник», суфікс від слова «зірочка» і закінчення від слова «вода» (Квіточка)	1) Буква алфавіту після «А», суфікс прикметника «денний», префікс від слова «зробити», суфікс іменника «картоплина» (Бензин)
2) Префікс від слова «проніс», корінь від слова «лісник», суфікс від слова «ковток»	2) Префікс від слова «приїзд», корінь

(Пролісок) 3) префікс від слова «перенести», корінь від слова «казка» (Переказ)	від слова «казати», суфікс і закінчення від слова «квітка» (Приказка) 3) Префікс від слова «роз'їзд», корінь від слова «мовець», закінчення від слова «міра» (Розмова)
--	---

Цікаві факти про мову

Ведуча: Чи знаєте ви, якою була мова, особливо писемна, у сиву давнину, коли нашу землю заселяли перші племена людей? Ті люди спочатку спілкувалися жестами з вигуками, а потім ще й малюнками, де наприклад, ООШ (2 кружечки і три рисочки) означало «У нас два дні йшов дощ», а стріла з луком означала полювання.

Конкурс «Чарівна скриня» (правильна відповідь – 3 бали)

Ведуча: У чарівній скрині те, що по-різному називається українською і російською мовами, хоч обидва слова походять від одного давнього кореня. З'явилося це слово в давньоіндійській мові, звучало приблизно як «шаккара» і означало «пісок». Згодом воно потрапило до Персії, потім до Австралії, звідти до Італії. Потім його було запозичено німцями. Від німців слово потрапило до поляків, а вже у поляків запозичили його ми, українці. Що ж у чарівній скрині?

(На сцену виносять скриньку. Командам на роздуми дається 1 хв. Звучить метроном. Команди дають відповідь).

Увага, правильна відповідь. Українською мовою — цукор, російською — сахар. В українську мову слово потрапило через польську «цукер» з німецької, а німці, у свою чергу, запозичили його в італійців «цуккоро», до яких воно потрапило з Аравії «суккар». До російської мови йшло коротшим шляхом: від персів — до греків «сакхаром», а потім через Візантію на Русь.

Конкурс «Фразеологізм»

Показати і пояснити фразеологізми (кожна команда по черзі витягує смужку паперу, на якій написані фразеологізми. (За кожен пояснений фразеологізм – 1 бал)

Пекти раків (червоніти), надути губи (образитися), повісити носа (засмутитись), розбити глека (посваритись), накивати п'ятами (втікати), як кіт наплакав (мало), дерти горло (кричати), робити з мухи слона (перебільшувати), як води в рот набрати (мовчати), зарубати на носі (запам'ятати), на голках сидіти (хвилюватися), бити себе в груди (переконувати у чомусь, гаряче запевняти), взяти себе в руки (стати зібраним, цілеспрямованим, рішучим), ведмідь на вухо наступив (відсутність музичного слуху), грати першу скрипку (бути головним у якій-небудь грі), гризти граніт наук (наполегливо оволодівати знаннями), ждати у моря погоди (даремно на щось розраховувати, сподіватися), заварити кашу (затіяти щось дуже складне з неприємними наслідками), мотати на вус (придивлятися, прислухатися до чого-небудь), обвести навколо пальця (спритно обдурити), переливати з пустого в порожнє (повторювати те саме), розвісити вуха (з цікавістю уважно слухати когось), водити за носа (обманювати), вмивати руки (ухилитися від участі в якій-небудь справі, знімати з себе відповідальність), задирати носа (хвастати), прикусити язика (замовкнути), у свинячий голос (дуже пізно, несвоєчасно), одним вухом (неуважно), вдарити по руках (доходити згоди), під гарячу руку (у момент збудження).

Пісня про мову

Конкурс «Запитання – відповідь». Вгадайте, що це.

Крізь них пролітають, як крізь отвір; вони не квіти, а в'януть; їх розвішують, як білизну, особливо дуже довірливі люди. (Вуха)

На нього кидають слова і гроші, коли їх не цінують; його радять шукати у полі, коли хтось безслідно зник; він є у голові легковажної людини. (Вітер)

Ним можна клювати, як дзьобом; його задирають, коли запишаються; його можна встромити будь-куди. (Ніс)

Він коневі не товариш і дружній череді не страшний; скільки його не годуй, він все у ліс дивиться; як його боятися, у ліс краще не ходити. (Вовк)

Плід могутнього листяного дерева з міцним стовбуром, великою кроною. (Жолудь)

Він може довести до Києва і далі; його можна нагострити, як ніж; він схожий на лопату, особливо у балакунів. (Язик)

Ними можна косити і відкривати їх на щось комусь; їм можна не вірити і навіть колоти їх правдою; у страху вони великі. (Очі)

Цікаві питання з мови

Відшукайте іменник, що означає геометричну фігуру. Якщо прочитати його з кінця, одержите назву рослини, від яких утворена назва частини західноукраїнських земель. (куб – бук).

В іменнику, що означає назву пори року, потрібно змінити один голосний звук, щоб вийшла назва відомої гри. (літо – лото)

Слова, що різняться одним звуком – глухим і дзвінким. Перше означає сильний дощ, друге –фруктове дерево.(Злива – слива)

Переставте букви, щоб вийшло нове слово Осел (село)-, лісок (сокіл)', курча (ручка); старий (айстри)', кіт (тік); марка (рамка); гори (роги); тіло (літо); банка (кабан).

Конкурс «Склади прислів'я»

Кожна команда отримує конверт з трьома трикольоровими наборами слів, з яких необхідно скласти прислів'я. Переможцем буде той, хто найпершим правильно складе всі три вислови. Підказкою є те, що кожне з прислів'їв має свій колір.

Хто мови своєї цурається, хай сам себе стидається.

М'які слова і камінь крушать.

Шабля ранило тіло, а слово — душу.

Слово до слова — зложиться мова.

Слово не стріла, а лине до серця.

Хліб бережи на обід, а слово – на відповідь.

Музична пауза. Пісня про мову

Конкурс «Словникар» (за перемогу максимально можна отримати 3 бали)

Зі слова «милозвучність» утворити якомога більше слів-іменників.

На обдумування учасникам команд дається 2 хвилини, а далі кожен учасник по черзі записує слова на дошці. Перемагає команда, яка запише більшу кількість утворених слів.

Орієнтовні відповіді:

Мило, ніс, сіль, злість, вино, осінь, звучить, сіль, лози, лом, оси, міль, ніч, мови, воли, смоли тощо.

Ведуча: Наші змагання добігають до кінця. Їх ми присвятили її величності українській мові, щоб ще раз підкреслити, що те, чим ми повсякденно користуємося, те, чим оформлюємо свої думки, у що вливаємо емоції, є справжнім дивом, великим і прекрасним.

Літературна вікторина за творчістю Т.Г. Шевченка (6 клас)

Андрощук М.С., вчитель української мови та літератури

Мета: розширити знання учнів про життя і творчість Т.Г.Шевченка; сприяти вихованню національної самосвідомості учнів; формувати у дітей уміння працювати в команді; розвивати здатність до взаємодії; формувати громадянську і загальнокультурну компетентності, бажання читати твори

Т. Г.Шевченка

Обладнання: портрет Т.Г. Шевченка; виставка творів поета; дитячі малюнки до поезій Т. Г. Шевченка, фото із зображенням пам'ятника Шевченка.

Вступне слово вчителя

Уважно прослухайте вірш і скажіть, про кого ми сьогодні будемо вести мову.

Ти мусиш нам співця назвати,
Адже умів лиш він один
Рабів німих так захищати.
А хто так оспівав, як він,
Садок вишневий коло хати?
Дмитро Білоус

– Як називається такий вірш? (Акрівірш)
– Ви знаєте його, любі діти, безсмертного Тараса нашого! Знаєте, бо щороку вшановуєте в березні його пам'ять. Знаєте і його «Кобзаря» - вчитесь з нього, готуетесь до праці для рідного народу, для України. А він, наш безсмертний геній Тарас Шевченко, благословляє вас у віршах та закликає:

Любіть її,
Свою Україну любіть,.
В останню тяжку хвилину,
За неї Господа моліть!

Конкурс 1 – «Кращий знавець життя і творчості Т. Г. Шевченка»

1. Назвати псевдонім Шевченка. (Кобзар)
2. Коли народився Т. Г. Шевченко? (9 березня 1814р.)
3. Де народився Т. Г. Шевченко? (У с. Моринці Звенигородського повіту на Київщині)
4. Що означає ім'я Тарас? (Тарас у перекладі з грецької — бунтівник, непокірний, безстрашний)
5. Як називалась перша книжечка віршів поета? («Кобзар»)
6. Хто такі кобзарі? (Колись кобзарями називали сліпих дідухів, що ходили від села до села і, граючи на кобзі, розповідали людям про долю України.)
7. В якому селі проходило дитинство Т. Г. Шевченка? (У с. Кирилівка)
8. За успіхи в якій галузі поету було присвоєно звання академіка? (За успіхи в малюванні)

9. Де Шевченко здобув художню освіту? (У Петербурзькій Академії мистецтв.)
10. Де похований Т. Г. Шевченко? (У Каневі, на високій горі, яка відтоді називається Тарасовою.)

11. Скільки років прожив Т. Г. Шевченко. (47років)
12. Які пісні складено на слова Т. Г. Шевченка? («Садок вишневий коло хати...», «Зацвіла в долині...», «Думи мої думи, думи мої...», «По діброві вітер віє...», «Як умру, то поховайте...», «Зоре моя вечірняя...»)
13. В яких віршах оспівується краса української природи? («Світає...», «Весна», «Сонце заходить, гори чорніють...», «Ой діброво, темний гаю...»)
14. В якому вірші поет згадує своє дитинство? («Мені тринадцятий минало...»)
15. Прізвище пана, кріпаками якого були Шевченки. (Енгельгардт)
16. Імена батьків Тараса (Григорій та Катерина)
17. Чий портрет був намальований для викуплення Шевченка з кріпацтва? (Василя

Жуковського)

18. Хто намалював того портрета? (Карл Брюллов)
19. Коли Тарас був викуплений з неволі? (22 квітня 1838 року)
20. Яку книгу для маленьких дітей уклав і видав власним коштом Шевченко? («Буквар»)
21. Хто сказав про Шевченка: «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа...? (І.Франко)

Конкурс 2 – Творча робота над прислів'ями (Скласти прислів'я і пояснити його значення).

Шевченкові твори сяють, мов ... / увесь світ.

Тарасів «Заповіт» облетів ... / зорі.

Шевченко дужий не силою, а ... / великий дар.

Шевченків «Кобзар» – то для народу ... / словом мудрий.

Конкурс 3 – «Чи знаєш ти поезію Шевченка?» Продовжити поетичні рядки.

1. Встала весна...

2. Як умру, то поховайте...

3. Зацвіла в долині...

4. Мені тринадцятий минало...

Конкурс 4 – «Картинна галерея»

– Кожна команда підготувала ілюстрації до творів Шевченка. Потрібно відгадати, до яких віршів намальовані вірші.

Підсумок

А тепер скажемо «Яким був Шевченко?». (Підберіть прикметники, які характеризують поета).

- Ш** – шанований, шляхетний
- Е** – ерудований
- В** – волелюбний, впевнений
- Ч** – чесний, чуйний
- Е** – енергійний
- Н** – наполегливий, надійний
- К** – культурний
- О** – обдарований

Учениця.

Є люди, як свічки,-
Згоряють, відходять у небуття.
Є люди, як зірки, –
Горять і світять все життя.

Заключне слово вчителя.

Підбиваються підсумки й оголошуються результати змагань. Учитель відзначає найактивніших учасників конкурсів.

Вікторина «Кращий знавець творчості Тараса Шевченка» (10 клас)

Мудра Н.І., вчитель української мови та літератури

Вікторину проводиться на етапі закріплення знань за творчістю Тараса Шевченка. Для цього учні діляться на 2 групи. Зараховуються бали за правильні відповіді та час, витрачений на них.

Запитання для першої команди.

1. З якого твору слова «Рече та стогне Дніпр широкий»? («Причинна»).
2. У яку пору року загинула Катерина в однойменній поемі Шевченка? (взимку).
3. Хто написав музику до «Заповіту»? (Гордій Гладкий).
4. За яку суму Шевченка викупили з кріпацтва? (2,5тис.крб).
5. Який твір відкриває перше видання «Кобзаря»? («Думи мої ,думи мої»).
6. У якому вірші Шевченко написав: «І на оновленій землі Врага не буде, супостата. А буде син, і буде мати, І будуть люди на землі?» («І Архімед, і Галілей»).
7. За яку картину Санкт-Петербурзька академія мистецтв присвоїла Шевченку звання академіка? («Циганка ворожить дівчинці – українці»).
8. Як назвав Шевченко цикл віршів, написаних під час ув'язнення Петропавлівській фортеці? («В казематі»).
9. Рік виходу першого «Кобзаря» (1840).
10. Автор картини «Шевченко – пастух»? (Іван Іжакевич).
11. Де пройшли дитячі роки Шевченка? (в с.Кирилівці).
12. З якого твору ці рядки: «Учітесь, читайте і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь»? («І мертвим, і живим...»).
13. Поміщик, у якого викупили Шевченка з кріпацтва (Ендгельгард).
14. Назвіть точне місце поховання Т. Шевченка (Чернеча гора у Каневі Черкаської області).
15. Як звали головну героїню поеми Шевченка «Наймичка»? (Ганна).
16. Який твір Марко Вовчок присвятила Шевченку? («Інститутка»).

Запитання для другої команди.

1. Навчальний заклад Кременця, на території якого споруджено пам'ятник Шевченкові? (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім.Тараса Шевченка).
2. З якого твору слова «Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя»? («І мертвим, і живим...»).
3. Коли і де помер Шевченко? (10 березня 1861р. в Петербурзі).
4. Який талант прокинувся в Шевченка в дитячі роки? (Художника).

-
5. Яку п'єсу поставив великий артист М. Щепкін на честь повернення Т.Шевченка із заслання? («Москаль-чарівник» І.Котляревського).
 6. В якому селі народився Шевченко? (Моринцях).
 7. Як ім'я кобзаря, який виступав народним месником у поемі Шевченка «Гайдамаки»? (Волох).
 8. Яка з поем Шевченка починається словами: «За горами гори, хмарою повиті, Засіяні горем, кровію политі, Споконвіку Прометей Там орел карає, Що день божий, довбе ребра Й серце розбиває»? («Кавказ»).
 9. Скільки творів увійшло до першого видання «Кобзаря»? (8).
 10. Членом якого братства був Т.Г.Шевченко? (Кирило-Мефодіївського).
 11. Хто з художників, щоб викупити Шевченка з кріпацтва, намалював портрет великого російського поета і кого саме?
 12. Який жанр твору Шевченка «Наймичка»? (поема).
 13. Де Шевченко написав «Заповіт»? (у Переяславі).
 14. З якого твору слова «По діброві вітер виє, гуляє по полю»? («Тополя»).
 15. Хто автор біографічного роману Шевченка «Тарасові шляхи»? (О. Іваненко).
 16. У якому році Шевченка викуплено з кріпацтва? (1838).

Складання плакату співпраці «Тарас Шевченко»

«Жінки у коханні і творчості Т. Шевченка»

Мудра Н.І., вчитель української мови та літератури

Тема. Урок-свято, присвячений персоналіям коханих жінок Т.Шевченка.

Мета. Ознайомити учнів із драматичними сторінками кохання Т. Шевченка, розвивати навички дослідницької роботи, виразного читання творів Шевченка, виховувати інтерес до вивчення життєвого шляху поета, почуття прекрасного у стосунках.

Любов... Це золота сторінка в житті кожної людини. Стільки ніжних і ласкавих слів придумали поети, щоб висловити свою палку любов до рідного краю, до матері, нареченої. Кохання - це внутрішній світ, який окрилює людину, це казка. Світлий сон, це тихе сяйво, яке лишається усе життя.

Тисячі сторінок написано, сотні архівів вивчено, щоб відтворити образи тих, кого кохав Пушкін і Міцкевич, Гете і Байрон. Л.Українка і Тарас Шевченко. Адже у тому, кого і як кохає велика людина. Та й звичайна теж, розкривається історія цілого покоління. атмосфера часу. Окрім того, у митців це один з ключів до розкриття сюжетів, до розгадки соціальних, політичних і життєвих ідеалів. Ці міркування особливо правомірні стосовно Тараса Шевченка, який кохав палко і не задля натхнення, а шукаючи в коханні жіночий ідеал, суголосний з народним ідеалом жінки, коханої, дружини, прагнучи виходу із самотності, особистої і суспільної.

Кохання Шевченка і його любовна лірика допоможе глибше розкрити нам сутність поета Тому слова з його « Молитви », яку він написав в травні 1860р, незадовго до смерті:

Мені ж, мій боже, на землі
Подай любов, сердечний рай!
І більш нічого не давай,-

Можна поставити епіграфом не лише до сьогоднішнього вечора, а й до всієї творчості Кобзаря, адже саме в молитві людина виражає свої сокровенні мрії та бажання

Тарас Шевченко був глибоко нещасним в особистому житті. Мало кому в коханні так не щастило, як йому. Маючи унікальні таланти, гострий розум, товариську вдачу, привабливу зовнішність, він, здавалось би, був приречений на успіх у жінок. Натура творча і вразлива, Кобзар часто закохувався. І в нього закохувалися. Та особисте життя у великого українця так і не склалося. Не судилося Тарасові Шевченку продовжити свій родовід у наступних поколіннях. Не вдалося йому одружитися - сльозами-водою розлилося святеє диво. Пекуча мрія кобзаря про дружину, дітей, про родинне щастя залишилося маревом, яке весь час манило-кликало й зникло в каламутному вирі життя. Але ми погрішили б проти істини, якби сказали, що Шевченко не зазнав радості кохання. Кохав він, кохали його... Усе це було...

Далека і гірка була Тарасова любов,
Одвічні протилежності в житті,
Кружила заметіль навколо доль,
Заплуталось кохання в крижаній імлі,
Але серед снігів, снігів, снігів
Ішла у мрії ти, зоря весни.

Учениця. Уперше незбагненні почуття пробудила в хлоп'ячій незахищеній душі сусідська дівчина Оксана Коваленко.

Тарас Шевченко(підходить до столу, на якому підручник. Запалює свічку, читає – на фоні музики Й.Баха):

Чи правда, Оксано? чужа чорнобрива!
І ти не згадаєш того сироту,

Що в сірій свитині, бувало, щасливий,
Як побачить диво-твою красоту.
Кого ти без мови, без слова навчила
Очима, душею, серцем розмовлять.

З ким ти усміхалась, плакала, журилась,
Кому ти любила Петруся співать.
І ти не згадаєш. Оксано! Оксано!
А я й досі плачу, і досі журюсь,

Виливаю сльози на мою Мар'яну,
На тебе дивлюся, за тебе молюсь -
Згадай же, Оксано, чужа чорнобрива,
І сестру Мар'яну рястом уквітчай,

Часом на Петруся усміхнись, щаслива,
І, хоч так як жарти, колишне згадай.

Оксана

Ми вкупочці колись росли,
Маленькими собі любились,
А матері на нас дивились,
Та говорили, що колись
Одружимо їх. Не вгадали
Старі зарані повмирали,
А ми малими розійшлись,
Та вже й не сходились ніколи.
Мене по волі і неволі
Носило всюди.

Шевченко.

А я так мало, небагато
Благав у Бога, тільки хату,
Одну хатиночку в гаю,
Та дві тополі коло неї,
Та безталанною мою,
Мою Оксаночку, щоб з нею
Удвох дивитися з гори
На Дніпр широкий, на яри,
Та на лани золотополі,
Та на високії могили;
Дивитись, думати, гадать,
Коли-то їх понасипали?
Кого там люде поховали?
І вдвох тихенько заспівать
Ту думу сумную, знедавна,
Про лицаря того гетьмана,
Що на огні ляхи спекли.
А потім би з гори зійшли.
Понад Дніпром у темнім гаї
Гуляли б, поки не смеркає
Поки мир божий не засне,
Поки з вечернею зорьбою
Не зійде місяць над горою,
Туман на лан не прожене.
Ми б подивились, помолились
І розмовляючи пішли б
Вечеряти в свою хатину.

Учениця: Він заплющував очі і знову бачив її, як живу, - чорнобриву, кучеряву, у вінку з волошок, коли вона витирала хусточкою його ще дитячі сльози, які виступали на очах від щастя, що з ним поруч його Оксана.

Вона дарувала йому ласку, зігрівала осиротіле серце і вчила мови кохання, що не потребувала слів...

Учениця: Першій музі геніального поета – Оксані – Тарас Шевченко присвятив поему «Мар'яна – черниця», саме про неї, по-дитячому світлу казково незабутню згадував у поезіях «Три літа», «М.К.» («Мені колись росли»). Дорогим іменем першого кохання Шевченко називав героїнь своїх творів. І ми побачимо як згодом цей жіночий тип фатально буде подобатись Шевченкові в жінках, змушуючи його шукати в них ту, «справжню» – подругу, дружину, порадицю, якою в дитинстві ввижалась йому Оксана. Оксана Коваленко після неминучої розлуки, думається, жила просто, природно. По-земному буденно й щасливо: стала на рушник із кріпаком. Виростила дітей. Досхочу натрудилася, наспівалась пісень: відійшла у вічність чистою-пречистою, бо ж у волю навмивалася слізьми. (Виконавці ролей виходять).

Учениця.Інтимна лірика не буває безіменною. Звернемося до біографії поета. Навчаючись в Академії, вже прославленим автором «Кобзаря», портретистом їде Шевченко в рідну Україну. Тут 29 червня 1843 року він зустрічає на балу Ганну Закревську.

В цій жінці Тарас побачив одухотворений образ. До цього вже зовсім не думав про шлюб. А після, як реакція на його безнадійність, з'являється в поета те характерне для нього і вже незмінне упродовж усього життя бажання мати свою родину, свій дім, дружину, тихий і надійний захисток. Це бажання невдовзі переростає в гостру душевну потребу.

Отже, Ганна Закревська. Та, що, на жаль, була дружиною іншого. (Входить Ганна Закревська (одягнена у сукню тієї епохи чи, хоча б, у розкішному намисті, з накинутою на плечі шаллю). Ледь поправляє на дошці свій портрет, намальований Шевченком. Звучить «Місячна соната» Бетховена).

Закревська. Перед моїм портретом зупиняються і довго стоять люди, навіть ті, які нічого не знають про історію кохання Шевченка, бо мої очі невідступно переслідують їх. Для мене зустріч з Тарасом була щасливою, прозорою миттю. Він так красиво і ніжно виявляв свої почуття. Що не міг не відчувати на собі мій уважний погляд чорно-синіх (так, саме таких) великих, виразних, ніжно-молитовних очей.

Шевченко якимось невблаганно-тривожним поглядом пристрасно дивився на мої очі, ніби казав: «У чергуванні світла і тіней – краса життя».

Шевченко не любив друкувати на віршах посьвят жінкам. Таких посьвят є лише декілька. Вірш «Якби зустрілися ми знову», всупереч звичайній стриманості поета, адресований конкретній особі, схованій під вдома літерами – Г.З. Отож, Ганні Закревській, тобто мені.

(Шевченко і Закревська стають поруч, але обернені спинами одне до одного, наче якась переешкода не дає їм бути разом). Читають на фоні музики.

Звучить музика Вакарчук «Не опускай свої очі»»

Шевченко.

Якби зустрілися ми знову,
Чи ти злякалася б, чи ні?
Якєє тихєє ти слово
Тоді б промовила мені?

Закревська:

Ніякого. І не пізнала б,
А може б, потім нагадала,
Сказавши “Снилося дурній”.

Шевченко:

А я зрадів би, моє диво!
Моя ти доле чорнобрива.

Закревська:

Якби побачив, нагадав
Веселєє та молодєє
Колишнє лишєнько лихєє.

Шевченко:

Я зарідав би, зарідав!
І помоливсь, що не правдивим,
А сном лукавим розійшлось,
Слізьми – водою розлилось
Колишнєє святєє диво!

(Музика стихає. Шевченко й Закревська виходять).

Учениця. А ми йдемо далі шляхами Кобзаря. Доля готувала йому нову зустріч з жінкою, якій Шевченко адресує такі рядки: «О добрый ангел! Молюсь и плачу перед тобою. Ты утвердила во мне веру в существование святых на земле».

Ця жінка – княжна Варвара Миколаївна Репніна. (На екран проєціюється портрет В.Репніної худ. О.Псьол). У середині жовтня 1843 р. Тарас Шевченко, вже відомий на той час поет і маляр, завітав до Яготина робити копії портрета князя Миколи Репніна. Це був шляхетний рід українських вельмож. Княгиня Репніна доводилась онукою гетьманові Кирилу Розумовському. Їхня донька, 35-річна княжна Варвара - яготинська красуня, розумниця з широким світоглядом, що жила молитвами і пристрастями, нещасливиця в особистому житті, прекрасна і добра душа, овіяна серпанком великої поезії.

(Під звуки вальсу входить В. Репніна, підходить до свого портрета, пильно придивляється, далі підходить до столу, запалює свічку, пише, замислюється.)

Учениця. З’явившись у Яготині, Шевченко став душею всього товариства, що до того жило переважно одноманітним, безбарвним життям. У серці Варвари спалахнула любов. Вона відчула, що 30-літній Тарас – «вибранець її серця». «Його не можна було не любити», - писала княжна. Кохання забуяло в ній усіма барвами.

Учениця. В.Репніна написала повість свого життя й дала подивитися поетові. Поміж сторінками виразно читалось освідчення в коханні.

(Відтворити тогочасну епоху допоможуть елементи костюма. У Рєпніної – довга сукня, комірець з мережива, зачіска та реквізит(чорнильниця, перо).

Рєпніна. Я чекала його любові виглядала її, що ось завтра, ось-ось він прийде і скаже все.

- Все. Я була слабкою жінкою, яка так хотіла любові, а він... Він іноді відповідав мені теплим почуттям, але пристрасним – ніколи. *(Княжна знову бере перо, пише).*

Учениця. Поет замкнувся в собі й мовчав. Сповідь княжни справила на нього величезне враження, але водночас збентежила. Він щиро оточив її німбом святості, готовий був молитися на неї, на цю дивну аристократку, що в її душі відкрив стільки краси. Його почуття не було тим, чим було почуття княжни до нього.

(Учениця. читає вірш під музичний супровід)

У княжім домі панночка бліда
Жар серця нишком в вірші вилива,
Листок долоньки свічку затуляє.
Про що вона? Чого їй так болить
Далекий хтось, “хто під ружжом
гуляє”?

Їй, панночці б – та суджений панич!
Зітхання соловейка у альтанці...
У княжім домі, в домі Рєпніних,
Невже нікого, вартого в обранці?!

Нащо тобі за стіни кам’яні,
По вікнах тюрем лячно заглядати?
До Бога правди криком день при дні
За Україну в’ярмлену волати?!
Молилася. При свічці. При сльозі.
При сонці й місяці. При серця світлі...

Учениця. З листа княгині Рєпніної до Шарля Ейнара:

Рєпніна. (читає). Шевченко здався мені простим і невибагливим. Він відразу став у нас своєю людиною... Раз увечері він пропонує прочитати нам свою поему «Слепая». О коли б я могла передати вам усе, що я пережила під час цього читання. Моє обличчя було мокре від сліз і це було щастям... Це була м’яка, чаруюча, захоплююча музика. Полум’я неповторних настроїв тривожили мою душу.

У день і час від’їзду я зі сльозами кинулася йому на шию, перехрестила чоло й він вибіг із кімнати. Капніст переконаний, що я кохаю його й що я втратила голову. Я ж дуже прив’язана до нього й не перечу, що коли б я бачила з його боку кохання, я може, відповіла б йому пристрасно. (Складає листа, вкладає в конверт). *Варвара встає, виходить з-за столу, продовжує читати:*

Вернути б час, і я – Варвара,
Сумна, задумана княжна,
Я б утекла з Яготина

Аж за Урал, де, наче хмара,
Пісок підводивсь над тобою,
Де цар кривавою рукою
Вершив безбожнії діла.
Я б у задушливу казарму
Як вірна подруга, прийшла...
Твоєю стала б я сестрою
І в Придніпровський рідний край
Листи б од тебе одсилала,
Я берегла б твої пісні...
Щоб чорний вітер Кос-Аралу
Не спопеляв даремно дні.

Учениця. Не судилося Т. Шевченку і княжні бути разом. Рідня, особливо мати, доклали зусиль, щоб розлучити їх. Княгині здавалося, що Шевченко, колишній кріпак, не рівня її доньці Варварі. Так княжна Репніна на все життя залишилася самотньою.

Звучить музика Вакарчук «Не йди»

Учениця. Шевченко пише викривальні вірші, вступає в Кирило-Мефодіївське братство і опиняється на засланні.

Взимку 1854-1855 р. Шевченкові знов зблиснула зірка кохання – й закотилася. Йдеться про дружину коменданта Новопетровської фортеці, матір трьох дітей – Агату Ускову. Поет захопився нею безтямно, відчайдушно. А скільки і яких високих мрій було виткано в душі! Агата Ускова довго здавалася йому вищою досконалістю.

Шевченко. *(Про Агату Ускову)* Ця найпрекрасніша жінка для мене – справжня благодать Божа. Це одна єдина істота, якою я захоплююся аж до поезії. Отже, я більш або менш щасливий.

Що за чудова, дивна істота непорочна жінка! Це – блискуча перлина у вінці творіння. Якби не це одне – єдине моєму серцю рідне, не знав би я, що з собою робити. Я покохав її високою чистою любов'ю, - всім серцем і всією вдячною моєю душею.

(Входить Агата Ускова. Зупиняється поглядом на своєму портреті).

Агата Ускова

Ускова: (стримано, дещо надмірно). Шевченко мав приємний голос, говорив гарно, плавно, особливо дуже добре читав уголос. У товаристві тримався скромно, карт не любив. Жіночого товариства не шукав. Тарас був у нас, як у рідній сім'ї, всі його дуже любили. Тарас Григорович любив природу, пісні. А коли він де-небудь чув українські пісні, то плакав. Наше товариство відзначало, що в моєму портреті Шевченко благородно використав божественно-рембрандтівські світлотіні, передав в очах ніжність і материнство і просто

опоетизував мене. А розчарування? Так, воно було... А як він любив квіти! Прості польові ромашки, маки, дзвіночки...»

(Бере зі столу ромашки, пригортає їх, виходить).

Учениця. Але з часом тверезий розум Тараса Шевченка зрозумів, що він зайвий у цій щасливій сім'ї, та серце переконати було важче.

Звучить музика Вакарчук «Така як ти»

Учениця. Звільнення із заслання знову пробуджує у Шевченка прагнення мати сім'ю, дружину, дітей. Вирвавшись із осоружної фортеці, поет мріє якомога швидше потрапити до Петербурга. Та доля на цілих п'ять місяців міцно пов'язує його з Нижнім Новгородом.

Там Шевченко освідчується в коханні 15-річній актрисі Катерині Піуновій, не зважаючи на 28 років різниці між ними.

Що це було? Мана, сп'яніння від волі, політ у прірву юності і краси? Ні, Боже наслання, яке спізнають лише генії – сини Всесвіту, обранці вічності. Так уже судилося, що невеличка, гінка, кучерява Катерина (яке символічне для поета ім'я) була фатально схожа на першу, освячену, осяяну дитинством, кохану Оксану.

(Входить Піунова. На хвилинку зупиняється біля свого портрета).

Піунова. У Нижньому Новгороді під час спектаклю до мене підійшов Тарас Шевченко. Посміхнувся і тихо промовив: «Вами, Катерино Борисівно, я люблюсь, коли бачу вас на сцені».

Тарас Григорович познайомився з моїми батьками, став приходити до нас. Я горіла нетерпінням бачити його, без нього дні ставали мукою... В один з візитів Тарас Григорович сказав моїм батькам ті слова, які для мене були найчудовішою мелодією глибоких почуттів. Він просив у батьків моєї руки. Я була щаслива, його ласкавий усміх тривожив душу, в моє серце вривався промінь його сонця, творчість, кохання, але... грізні очі матері наказували мені вийти з кімнати і я кинулась до дверей (Виходить).

Катерина Піунова

Учениця. Шевченку не відмовили прямо. Але його більше не запрошували в дім, і сама дівчина уникала його. «Случайно встретил я Пиунову, - пише Шевченко у «Щоденнику», - у меня не хватило духу поклониться ей. А давно ли я видел в ней будущую жену свою, ангела-хранителя своего, за которую готов был положить душу свою».

Шевченко виїжджає до Петербурга. Після розлуки Піунова вийшла заміж, грала на сцені,

але не мала великого успіху в театральній публіки. Зникло сяйво генія, яке на якусь мить вихопило її постать із мороку повсякдення. Її усталене життя повернулося на круги свої – на круги сірої одноманітності, монотонності, швидкоплинної дріб'язковості.

Звучить музика Вакарчук «Я так хочу до тебе»

Учень. Якби з ким сісти хліба з'їсти,
Промовить слово, то воно б,
Хоч і як-небудь на сім світі,
А все б таки якимось жилось.

Та ба! Нема з ким.
Світ широкий,
Людей чимало на землі...
А доведеться самотим
В холодній хаті кривобокій
Або під тинном простягтись.

...Ні, треба одружитись
Хоча б на чортовій сестрі!
Бо доведеться одуріть
В самотині. Пшениця, жито
На добрім сіялись лану,
А люде так собі пожнуть
І скажуть: “Десь його убито,
Сердешного, на чужині...”
О горе, горенько мені!

Учениця. Сум і відчай минають, з'являється нова надія одружитися зі своєю, з кріпачкою. Він зустрічає в домі поміщиць Карташевських дівчину-кріпачку Ликеру Полусмакову – і знову довірливо закохується. В Ликері він побачив свою Оксану, і з новою силою захотілось поетові тихого сімейного щастя.

Учень. «Ликері»
Моя ти любо! Мій ти друже!
Не ймуть нам віри без хреста,
Не ймуть нам віри без попа
Раби, невірники недужі.
Заснули, мов свиня в калюжі
В святій неволі! Мій ти друже,
Моя ти любо! Не хрестись,
І не клянись, і не молись
Нікому в світі!

Учениця. Шевченко закохався в Полусмакову і вхопився за рятівну думку – збудувати з цією кріпачкою своє родинне щастя, виглядати якого і чекати він уже стомився.

Ликера Полусмак

Учень.

Не журюся, а не спиться
Часом до півночі,
Усе світять ті блискучі
Твої чорні очі.
Мов говорять тихесенько:
“Хоч, небоже, раю?
Він у мене тут – у серці”
А серця немає.
Й не було його ніколи,
Тільки шматок м’яса.
Нащо ж хороше і пишно
Ти так розцвілася?..
Не журюся, а не спиться
Часом і до світа,
Усе думка побиває,
Як би так прожити,
Щоб ніколи такі очі
Серце не вразили?..
Не журюся, а не спиться
Часом до півночі,
Усе світять ті блискучі
Твої чорні очі.
Мов говорять тихесенько:
“Хоч, небоже, раю?
Він у мене тут – у серці...”

Учениця. О, як він хотів раю! До останньої миті свого непростого життя шукав той рай, але... Рай так йому не трапився. І на все життя залишилися лише осколина і гіркота, і вічне запитання: «Хоч, небоже, раю?» Ликера Полусмакова була і гарна, і ніби ж розумна (вміла читати, писати). Ледарство, неохайність, корисливість Шевченкової обраниці Тарас Григорович сприйме за селянську простоту, жвавність і дотепність. Він впевнений, що провинною всьому оте прокляте кріпацтво. Воля і достаток змінять Ликеру на краще! Починається останній самообман у житті поета.

Виходить Ликера. *(перед дзеркалом стрічки і намисто міряє, наспівує «Ой казала мені мати ще й приказувала, щоб я хлопців у садочок не принаджувала...»)*

Шевченко пропонував мені руку й серце. Казав, що купить хатинку біленьку, гарненьку, із садочком. Я буду в ній справжньою господинею! Взимку поїду до Парижа або Петербурга. Я в дорогому вбранні, вся в коштовностях, наче справжня пані. Я заведу собі прислугу.

А взагалі, хіба ж би я за такого старого пішла, якби не подарунки та не те, щоб бути панією?!

Учениця. Поетові таке поняття про сімейне життя було абсолютно чужим. Т.Шевченко не обіцяв такого життя корисливій дівчині і вона йому грубо відмовила.

14 вересня 1860 р., в день розриву з Ликерою, Шевченко напише вірш, у якому йтиметься про його нещасливе сватання до Ликери.

(Вакарчук «Холодно»)

Учень.

Барвінок цвів і зеленів,
Слався, розстилався,
Та недосвіт перед світом
В садочок укрався.
Потоптав веселі квіти,
Побив... Поморозив...
Шкода того барвіночка
Й недосвіта шкода.

Учениця.Через тринадцять днів буде написано поезію, позначену літерою «Л». Натяк прозорий, Ликері. Та поет уже не бажає, аби ця зрадниця приходила до нього навіть у сні. Більше того, він, її, здається, остерігається.

Шевченко:

Поставлю хату і кімнату,
Садок – райочок насаджу.
Посиджу я і походжу
В своїй маленькій благодаті.
Та в однині – самотині
В садочку буду спочивати.
Присняться діточки мені,
Веселая присниться мати,
Давнє- колишній та ясний
Присниться сон мені!.. І ти!..
Ні, я не буду спочивати,
Бо й ти приснишся. І в малий
Райочок мій спідтиха-тиха
Підкрадешся. Наробиш лиха...
Запалиш рай мій самотний.

Учениця.Через 44 роки по смерті Шевченка, у Канів на Чернечу гору, до могили прибуде Ликера (Ликера Іванівна, вже 65 років) і в книзі записів, що лежатиме в хаті біля могили її колишнього нареченого, тремтячою рукою, плачучи, ковтаючи сльози, напише:

«13 травня 1905 року приїхала твоя Ликера, твоя люба, мій друже. Сьогодні мій день ангела. Подивись на мене, як я каюсь» – Ликера пам'ятала, як Шевченко їй сорок чотири роки тому писав: «Моя ти люба, мій ти друже».

Звучить музика Вакарчук «Мить»

Учениця.Поета не стало. Згасла свічка його життя. Але залишилось слово, яке не має обмежень у просторі, бо воно злітає все вище і вище, до вершин духу генія, де немає розбитих мрій, надій, розчарувань.

«Доля геніїв жорстока. Та навіки залишився з нами той, хто зробив своє велике діло, хто не зазнав щастя живим і кого ждало інше щастя вже по смерті, тяжко зароблене щастя, безсмертна слава во віки і віки...»

Він продовжив свій родовід не в прямих нащадках - а в Слові, увічнив себе як ество всього народу, як долю і характер України. Тож хай назавжди у ваших серцях горить іскорка любові до поезії, яку засвітив Великий Кобзар.

Відкритий урок з української мови у 11 класі

Цимбалюк Л.І., вчитель української мови та літератури

Тема. Духовне життя нації крізь трагічну історію нещасливого кохання в романі у віршах Ліни Костенко «Маруся Чурай»

Мета: дослідити майстерність письменниці у змалюванні образів роману, розкрити їх неповторну індивідуальність, духовну силу і красу Марусі Чурай, що органічно зливається з образом України; розвивати спостережливість, творче мислення учнів, уміння узагальнювати матеріал, виділяти основне; виховати почуття людської гідності, доброти, милосердя, справедливості. Виховати старшокласників в душі поваги до минулого та гордості за свій народ, формувати національну самосвідомість старшокласників, утвердити високі моральні цінності.

Тип уроку: урок узагальнюючої роботи над образами художнього твору.

Форма проведення: урок-дослідження, урок пошуку істини.

Обладнання: портрети Ліни Костенко, Марусі Чурай, текст роману «Маруся Чурай», ілюстрації до твору, запис пісень легендарної піснярки, на дошці – тема й епіграф, малюнки учнів до роману, пісні «Чураївна», «Пісня про Марусю Чурай», «Ой не ходи, Грицю...» у виконанні Р. Кириченко, фото пам'ятника Марусі Чурай в місті Полтаві.

Епіграф: Красива ж я була, правда?

Схожа на свою матір.

Смілива я була, правда?

Схожа на свого батька.

Співуча я була, правда?

Схожа на свій народ.

«Маруся Чурай» Л. Костенко

Хід уроку

- I. Організаційний момент.
- II. Актуалізація опорних знань.
- III. Створення емоційного настрою.

(Звучить пісня «Чураївна» у виконанні Заслуженої артистки України, Героя України Раїси Кириченко).

Учитель. Тож давайте розпочнемо наш урок з перевірки вашої емоційної готовності, адже будь-яка справа буде вдалою, принесе насолоду та користь, якщо її розпочати з гарного настрою. Допоможе нам у цьому кольорова веселка. Оберіть колір, який вам найбільше подобається саме зараз, і запишіть його на картках настрою.

Картка настрою:

У давніх літописах райдугу називали «райською дугою». Її народження вважалося добрим знаком, люди ототожнювали появу веселки з приємною перспективою на майбутнє.

-Якщо вашим вибором є зелений та блакитний колір, то ви готові до розв'язання серйозних завдань.

-Ті з вас, хто обрав червоний колір, у цю хвилину насторожені, але здатні до «перетворення».

- Вибір синього та фіолетового кольорів свідчить, що під час роботи на уроці ви не тільки успішно впораєтеся з завданнями, а й виявите вміння творчо мислити.

-Жовтий та оранжевий колір свідчить про те, що ви готові до активної роботи.

Нехай же на нашому уроці веселка засяє всіма своїми барвами!

Отож вдалого початку!

Учитель. З сивої давнини через три з половиною століття повернулася до нас з вами талановита дочка українського народу, поетеса, співачка і складальниця пісень Марія Гордіївна Чурай, що «піснею в безсмертя увійшла» (звертаю увагу на портрет Марусі Чурай). Народжена для

любові, Маруся так і не знала радощів кохання, і всі свої надії і сподівання, всю свою душу, все своє любляче серце сточила в неперевершені пісні, котрі й зараз бентежно озиваються в наших серцях, вражають нас глибиною та щирістю, чарівністю мелодій ... (показую книгу «Дівчина з легенди», де зібрано 23 текстів пісень, мелодії до пісень, народні варіанти пісень.) Про Марусю Чурай створено

перекази, нариси, розвідки, художні твори. (учні називають Г.Квітку-Оснoв'яненка, М. Старицького, С. Руданського і серед них поетеса Л. Костенко. Звертаю увагу на роман, показую книгу. Учні відкривають першу сторінку роману). Інформація учнів.

Бесіда.

Учитель. Який за жанром твір «Маруся Чурай» Л.Костенко?

(історичний роман у віршах).

Учитель. Про що цей твір і хто в ньому є головним героєм?

Учень. Це енциклопедія життя українського народу середини 17ст., світ вічних мотивів духовного життя народу з усіма його світлими і сумними сторінками. Вихопивши один

маленький острівець – драму окремої особистості, трагічну історію нещасливого кохання, поетеса показала трагедію цілого народу, висвітлила болі і сучасного покоління, його страх перед майбутнім.

Учень. Роман «Маруся Чурай» Л.Костенко – це дзеркало тієї конкретної історичної дійсності, а саме доби 17ст.. На мою думку, головний герой роману - це Вітчизна, рідна земля. Чому? Бо саме любов'ю до неї пронизаний увесь твір.

Учень. Вогненна зірка в небі пролітала,

Сичі кричали, вісники біди.

На сто думок замислена Полтава

Вербові віти хилить до води...

Учень. (зачитується цитата з роману)

Буває часто сліпну від краси.

Спинюсь, не тямлю, що воно за диво, -

Оці степи, це небо, ті ліси,

Усе так чисто, гарно, незрадливо,

Усе це є – дорога, явори,

Усе моє, все зветься - Україна

Учень. Поетеса з великою відповідальністю поставилась і до історичного матеріалу. У романі ожила ціла історична епоха 17ст.. Саме про національно - визвольну війну під проводом Б. Хмельницького 1648-1657 р.р. і згадує Ліна Костенко в романі. Люди не стояли осторонь цих подій, про що і іде мова в романі.

Учитель. Якими лініями розгортається сюжет твору?

Учениця. Сюжет твору розгортається двома лініями: *особистою* – доля М. Чурай та інших персонажів, які відіграють у її житті важливу роль, та *історичною* – боротьба українського народу за своє визволення з-під влади польської шляхти.

Учитель. Композиційно ці дві лінії *становлять цілісність*. Доведіть це.

Учень. Вони переплітаються, перебувають то в тісніших, то в слабших зв'язках, залежно від ідейно - естетичного задуму автору.

Учитель. Що поклала в основу свого роману Л. Костенко?

Учениця. В основу роману поетеса поклала страдницьку долю легендарної піснярки з Полтавщини М. Чурай та показала трагедію всієї української нації, яка оплачувала право на життя смертю найдорожчих її синів, горем дітей.

Учитель. Хто така М. Чурай за переказами народу? (*Інформація учнів*).

Учень. (*На фоні музики*) Кажуть що жила колись в Полтаві 350 років тому дівчина на ім'я Маруся Чурай, донька славного козака, урядника Полтавського добровільного козачого полку Гордія Чурая, людини хороброї, чесної, палкого патріота. Легенда наділила Чураївну неабиякою вродою,

поетичним і музичним хистом, чарівним голосом і романтичною любов'ю : її обранець, козак Григорій Бобренко, піддавшись материним умовлянням кидає Марусю і одружується з багачкою Галею Вишняківною. У розпачі дівчина хоче втопитись, але її рятує Іван Іскра, що палко кохає дівчину. Маруся мстить за зраду, отруєє Гриця настоем із зілля. Її засуджують до страти, та Іскра встигає привезти від гетьмана помилування. Змучена докорами сумління Маруся вмирає від сухот. Доля відмірила їй 28 років.

Учитель. Ця легенда стала сюжетною схемою роману, але, використовуючи її, поетеса по - новому осмислює відомий сюжет. Це стосується і самого трактування постаті головної героїні та зображення духовного життя нації конкретної епохи. Для Л. Костенко Маруся Чурай – не просто вродлива дівчина з її природним бажанням кохати, бути щасливою у сімейнім житті. Вона – натура творча, а тому особлива: з ніжною, вразливою душею, яка вбирає в себе радощі і болі простих людей як свої *(звертаю увагу на плакат «Ця дівчина не просто так, Маруся. Це голос наш, Це пісня, Це душа»)*. Хто ж дав таку оцінку Марусі Чурай?

Учениця. Іван Іскра, який розуміє високість душі Марусі і незвичайний талант.

IV. Повідомлення теми, мети і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності.

1. Словникова робота.

Учитель. Що таке духовність?

Учень. Духовність – це те, чого бракує і сьогодні нашій нації. На мою думку, це внутрішній світ людини, це здатність до творення духовного світу, до самовдосконалення.

Учениця. *(читає визначення із тлумачного словника)* Духовність – це мораль, внутрішність, душевність.

Учитель. Сьогодні Україна переживає період активного самопізнання (самоочищення), заново відкриває свою історію, культуру, відроджує свої звичаї, обряди, мову, шукає в них відповіді на актуальні питання сучасності. І саме роман у віршах «Маруся Чурай» і є тим невичерпним джерелом, що відображає не тільки історичний процес 17 ст. на теренах України, а й пробуджує національну пам'ять, яку вбивали століттями.

2. Мотивація навчальної діяльності

Сьогодні на уроці, перекинувши місток від сучасного до минулого, ми простежимо, як жили в цьому божевільному світі герої історичного роману у віршах Л. Костенко, хто з них, пройшовши через помилки, сумніви, вагання, не схибив, не зрадив собі, своєму народу, своєму великому призначенню – бути людиною!

(Звертаю увагу на проблемне запитання записане на дошці, епіграф до уроку) Проблемне запитання: *Чому Маруся Чурай – це голос України, її душа?*

Учитель. Проблему любові і зради, що лежить в основі роману, розглянемо в руслі двох тематичних ліній: *(Інформація учнів)*

1. Маруся Чурай – Гриць Бобренко

2. Маруся Чурай – Іван Іскра

Хай кожен з вас для себе дасть відповідь: чи достойні ми з вами сьогодні нашого минулого, тієї славної сторінки в історії народу? (*зачитуємо епіграф*). То ж хай оживуть зараз сторінки роману, хай заговорять до нас його герої (*зачитується початок роману – сцена суду*).

3. Бесіда

1. На які основні групи ви поділили б свідків на суді?

2. На чому ґрунтується ваш поділ?

3. Яка різниця в моральності цих груп?

4. Яка риса об'єднує ці характери?

(- убогість душі)

Висновок. (*роблять учні*) В сцені суду виявляється ставлення інших героїв до дівчини. Для одних вона – гордість, душа народу, а для інших – убивця. Сама Маруся мовчить, болісно переживає драму зраженого серця, не говорить про те, що Гриць сам випив настій зілля, який вона готувала для себе.

Учитель. Дівчина шукає відповіді на болючі питання чому Гриць покинув її? Чому пішов свататись до Галі? (*зачитується в ролях сцена розмови Гриця і матері, де мати наполягає на сватанні Гриця*).

Учитель. Виявляється, дві системи цінностей формували душу Гриця. Чому він виродився духовно? Яка система доводить його до життя на «дві душі»? І до чого це приводить?

Учениця. Кохання Марусі і Гриця отруєне страшною зрадою. Пекуче прозріння болить Марусі нестерпно. «нерівня душ це гірше ніж, майна!» - звучить у творі.

Дівчині болить Гриця невірність, роздвоєність, власна помилка.

Тож річ не в тім, - женився, не женився,

Прийшов, пішов, забув чи не забув,

А в тому річ, коли ж він так змінився,

Чи може він такий і з роду був?

Учитель. Хай же оживе остання зустріч Гриця і Марусі у неї в дома. (*Розігрується*

остання сцена зустрічі Марусі і Гриця. Тихо звучить мелодія пісні «Ой не ходи, Грицю». Пісня звучить де далі голосніше.

Учитель. (після довгої паузи) Що найбільше вражає вас в цій пісні?

Учень. Вражає послідовність, з якою Маруся здійснювала свою помсту.

Учитель. Як ви вважаєте, коли Маруся створила пісню: до чи після отруєння? Чому?

Учень. Це план дій Марусі, це пісня -застереження, бо в неї немає каяття за сподіяне!

Учитель. Чому Маруся не може пробачити зради?

Учениця. Бо будучи чуйною душею, вона душею зрозуміла, що до неї повернувся інший Гриць, а не той давній, якого вона любила!

Він говорив і, відбувалось диво,

Він зразу якось так
перетворив,

Так говорив беззахисно й
правдиво,-

Неначе він про подвиг
говорив.

Горда Чураївна не хоче заплямувати своє велике кохання, вірніше пам'ять про нього. Вона зрозуміла, що їхні душі різної глибини.

Учитель. Життя – це не чернетка, в якій можна закреслити помилки, вирвати аркуш. В житті не може бути так, що одного, разу зрадивши людині, коханій, країні, а завтра ти знову станеш порядною людиною і будеш робити тільки добро. Отруївши кохання Марусі підступною зрадою, Гриць, сам того не помічаючи, став на слизьку і холодну стежку підлості (учні згадують образ Лукаша із драми – фєєрії «Лісова пісня» Лєсі Українки і роблять висновок, що Гриць і Лукаш мали багатий життєвий потенціал, але власноруч його знищили)

Учитель. І от, нарешті, сумний розділ «Страта». Як ви думаєте: боїться Маруся страти чи ні? Чому?

Учениця. Маруся сама вершить свій власний суд – суд-сумління (зачитується уривок і з розділу «Страта», починаючи словами: «Вана ішла ...» в ролях. Зачитується наказ про помилування Марусі)

Учитель. (Бєсїда)

1. Чи справедливо поступив Іскра?
2. Що ним керувало: любов чи справедливість?
3. Юрба, яка зібралася на майдані, як реагувала на події?

4. Яке ж моральне обличчя нації тієї епохи постає перед нами?

(Учні дають відповіді, користуючись текстом)

Учитель. Чому в шостому розділі «Проца» письменниця вводить образ мандрівного дяка?

Учень. Мандрівний дяк – це борець за Україну, за правду, він ненавидить компроміси у сфері духовності, пристосовництво, таврує сучасних поетів, які складають віршики. Ліна Костенко осучаснює минуле, розглядає його як місток у майбутнє.

Учениця. Маруся зрозуміла, що її особисте горе ніщо в порівнянні із всенародною трагедією. Шлях на прощу стане другим прозрінням Марусі, усвідомленням своєї причетності до долі народу. Мандри з дяком показали дівчині горе розтерзаної України і в минулому і, в сучасному. Маруся розуміє, що комусь на світі гірше, ніж тобі. Вразлива і чуйна душа дівчини ніби вдруге народжується, оживає від дотику до страждань співвітчизників. Так роман нагадує нам історію не однієї Марусі, а багатьох людських доль, що і сприймається нами як життя цілої нації, цілого народу. Я думаю, що в цьому саме і є новаторство Л. Костенко.

Учитель. Тож якою перед нами постає Маруся? Дівчина з легенди, чи конкретна історична особа? *(Учні діляться власними судженнями)*

Учитель. От і пройшли ми тернистими дорогами разом із своїми героями роману. Пройшли через сумніви і вагання, кохання і зраду. Хто ж з героїв роману не схибив, не зрадив ні собі, ні своєму народові, ні своєму високому призначенню - бути людиною? *(учні називають імена героїв роману)*

Учитель. Пройде кілька місяців, і ви станете на стежку дорослого і самостійного життя. Що ж понесемо ми сьогодні з нашого уроку для себе у нележку, часом жорстоку, дорогу життя?

(Візьму з собою. Засуджую)

(Учні роблять висновки, що життя треба прожити гідно, не згинаючись під його тягарем, а в разі необхідності закликати на допомогу небачені свої резерви стійкості і сили і т.д.)

Учитель. Кого ж дійсно могла б впустити в своє серце Маруся Чурай і бути щасливою?

Учень. Івана Іскру *(зачитується останній монолог Марусі починаючи словами ... Звучить пісня «Засвистали козаченьки»)*

Учитель. *(звертаючись до проблемного питання, ставлячи запитання до класу)* То чому ж для України Маруся «не просто так Маруся, а це голос, це пісня, це душа»?

Учні. (висловлюють свої власні судження), а саме:

А) Маруся - голос України, тому що вона бачить своє місце в житті народу, складає для нього пісні.

Б) Маруся не може вмерти, бо вона піднімала дух воїнів своїми піснями.

В) Вона увічнювала героїчну боротьбу за визволення.

Г) Маруся знайшла своє місце в житті нації, вона реагує на криваві події, що принесли горе на рідну землю, її пісні піднімали духовне життя нації.

Учитель. Маруся не брала прямої участі у війні, але чи залишилася б вона скільки поколінь в пам'яті народній, якби вона стояла осторонь життя народу та його боротьби за волю ?

Учитель. А тепер, пройшовши емоційним мостом із 17ст. в 21 ст. прокладеним Ліною Костенко, давайте визначимо ту межу, що відділяє чесних людей від нечесних (учні відзначають самотійні судження)

- глибина душі;
- поняття людської моралі – добро, чемність, благородство;
- гідність людини, що виявляється ступенем участі її в долі нації;
- справжня людина має своє обличчя – однакове вдень і вночі і ... навіть у смерті.

V. Підсумок учителя.

Отже, роман "Маруся Чурай" сприймається як дуже сучасний, бо примушує нас ще раз замислитись, якою повинна бути людина. Сьогодні ми вчимося жити на уроці, завтра вашим учителем стане саме життя, іноді важке, нестерпне. Ліна Костенко постійно нас переконує: внутрішні можливості людини безмежні, не забувайте про це і завжди боріться за людину в собі, за незаплямоване сумління. Роман «Маруся Чурай» вводить нас у духовний світ наших предків, розкриває забуті сторінки історії, на достойних взірцях вчить громадянської мужності, пробуджує почуття власної гідності причетності до великої історії великого народу.

VI. Оцінювання.

VII. Висновки (звучить мелодія пісні «В кінці греблі шумлять верби ... »)

Учитель. (звучить пісня «Пісня про Марусю Чурай» у виконанні Раїси Кириченко)
Тож хай наш сьогоднішній діалог запалить в наших душах любов до рідної землі, до

отчого дому. Маруся живе серед нас, пісня її продовжує жити! І хай разом з цією піснею живе в нашій пам'яті і ім'я нашого славного солов'я України Раїси Кириченко, ще однієї Чураївни, що промовляє до нас воістину святії слова:

Нема її могили, земля над нею рівна,
А значить, не вмирала Маруся Чураївна ...

VIII. Домашнє завдання.
Виписати афоризми, які виголошує Маруся Чурай у творі Ліни Костенко.

Презентація навчального проекту з української літератури «Шевченко – національна гордість українців» (11 клас)

Цимбалюк Л.І., вчитель української мови та літератури

Урок – творчість, а остання не терпить надмірної стандартизації й шаблону, вона передбачає новизну, оригінальність, відхід від традиції, переборення стереотипів.

Є.Пасічник

Назва проекту. Шевченко – національна гордість українців.

Проблемне запитання проекту. Ким є Тарас Григорович Шевченко для українського народу і які життєві уроки залишив він нам, своїм духовним нащадкам?

Об'єкт дослідження. Життєвий і творчий шлях Тараса Шевченка.

Мета:

- розкрити нові грані постаті Тараса Шевченка, формувати ціннісні орієнтири учнів;
- розвивати здатність бачити об'єкт всебічно, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки;
- пробуджувати інтерес до вивчення його спадщини;
- виховувати любов до творчості поета, до рідного краю, до його історії.

Очікувані результати: набуття учнями навичок самоосвітньої діяльності (вміння самостійно опрацьовувати інформацію); навчитися представляти проекти; навчитися оцінювати роботи однокласників.

Виконавці проекту:

учні 11 класу (поділ на групи: «Поети-ілюстратори», «Мистецтвознавці», «Кінематографи», «Літературознавці», «Журналісти», «Красзнавці»).

Партнери проекту. Шкільна бібліотека.

Терміни реалізації проекту:

I етап – підготовчий (дослідницько-аналітичний)

II етап – реалізаційний (етап творчого розвитку)

III етап – підсумковий (заключний)

Час реалізації проекту.

Підготовчий етап (розподіл в профільні групи, позаурочна дослідницько- пошукова робота учнів) – 1 тиждень.

Презентація результатів дослідження і формування висновків – 2 год.

Оформлення матеріалу для тематичної папки в кабінет української мови та літератури (позаурочна робота) – 1 тиждень.

Навчальні предмети:

– українська мова та література, інформатика, музика, образотворче мистецтво, історія рідного краю.

Державні освітні стандарти та навчальні програми.

– Знання можливостей використання програмного забезпечення комп'ютера в освітньому процесі.

– Уміння застосовувати комп'ютерні засоби у проектній діяльності; адекватно добирати програмний засіб як інструмент пізнавальної діяльності.

– Уміння визначати життєві цінності та орієнтири, обирати конструктивні форми взаємодії та власної поведінки.

– Вміння і навички в різних видах мовленнєвої діяльності: володіння різними типами і стилями мовлення з урахуванням ситуації спілкування, дотримання правил спілкування.

– Уміння свідомо та правильно складати речення, необхідні для використання у найбільш типових ситуаціях.

– Уміння продукувати писемне повідомлення з дотриманням мовних правил.

– Уміння формулювати думку у різних стилях і жанрах мовлення.

– Уміння підготувати виступ і виголосити його з урахуванням ситуації спілкування.

Ключові компетентності:

- спілкування державною мовою;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- ініціативність і підприємливість;
- соціальна та громадянська компетентності;
- обізнаність та самовираження у сфері культури.

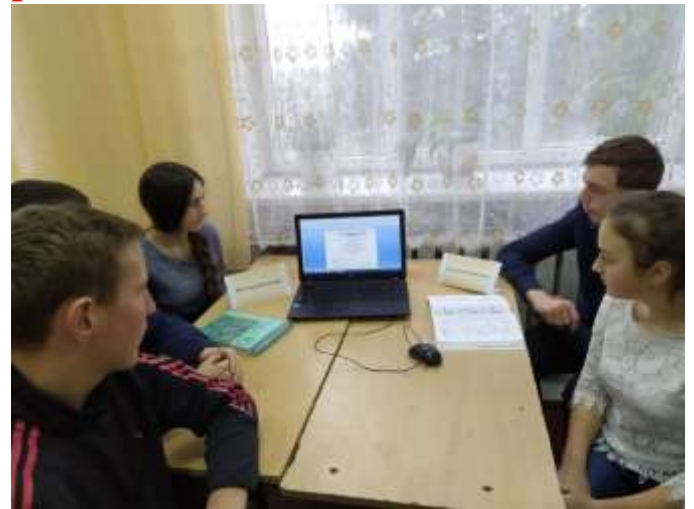
Друковані матеріали:

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (онлайн-матеріали).
2. Кониський О. Тарас Шевченко-Грушівський: хроніка його життя / О. Кониський. – К., 1991.
3. Пахаренко В. Шкільне шевченкознавство / В. Пахаренко. – Черкаси, 2007.
4. Журнал «Дивослово».
5. Журнал «Слово і час».
6. Основні орієнтири виховання учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів.
7. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Обладнання: ноутбук, проектор, мультимедійна презентація, інформаційні картки підготовлені учнями вдома, реферати, картинки, малюнки.

**Фотозвіт уроку-захисту навчального проекту
з української літератури на тему «Шевченко – національна гордість
українців» учнями 11 класу Друхівської ЗОШ І-ІІІ ступенів**

Групи «Поети-ілюстратори» та «Мистецтвознавці»

Групи «Кінематографи» та «Літературознавці»

Групи «Журналісти» та «Краєзнавці»

Творчі перерви

Конкурс «АКРОВІРШ». Складіть акровіри на слово **МОВА**.

Конкурс «СХОВАНІ СЛОВА». Із букв слова **ЛІТЕРАТУРА** записати найбільше слів.

Конкурс «ВЛУЧНИЙ ВИСЛІВ». Прикріпити до гілочок дерева кольорову стрічку із висловлюванням про мову.

Конкурс «МОВНІ ЗАМОРОЧКИ». Командам необхідно розшифрувати той фразеологізм, який показаний картинкою на екрані проектора, та пояснити його значення. У разі, якщо жодна команда не дає правильної відповіді, питання знімається. Час на обдумування одного питання – 1 хв. Команда, яка першою приготує правильну відповідь, піднімає сигнальну картку та дає відповідь. Якщо відповідь помилкова, право відповіді переходить іншій команді.

№ 1. Зарубати на носі

№ 2. Волосся дибки

№ 3. Тягти kota за хвоста

№ 4. За сімома замками

№ 5. Ноги звісити

№ 6. Закусити рукава

№ 7. Водою не розіллеш

№ 8. Біла ворона

Конкурс «ГОНКА ЗА ЛІДЕРОМ»

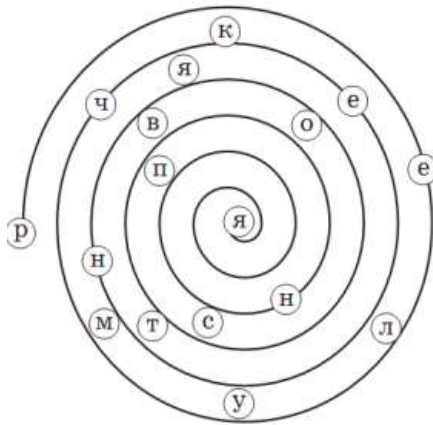
1. Розглянь уважно літери у квадраті. Які слова з трьох літер «заховалися» в рядках, у стовпчиках?

в	і	м	ю	п
п	л	и	с	ч
в	і	ф	и	н
б	д	а	р	ю
е	є	х	д	и

Відповідь.

л	и	с
і		и
д	а	р

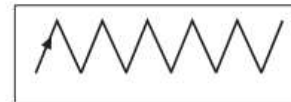
2. «Розматуй» клубочок і дізнаєшся, з чого складається мовлення.

(Речення)

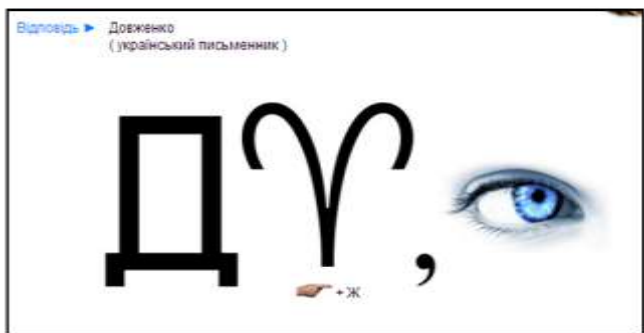
3. Користуючись малюнком-підказкою, що справа, прочитай, які є види мовлення.

а	с	д	е	о	п	ч	с	н	м	г	е
у	р	н	г	і	м	и	ю	е	я	н	х

Відповідь: (усне і писемне).

Знайдіть у ребусах українських письменників

Відповідь ▶ Ліна Костенко
(український письменник)

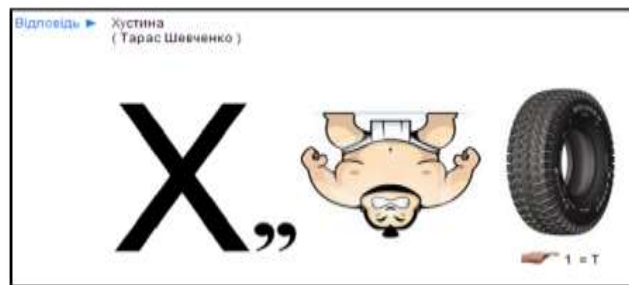
Відповідь ▶ Панас Мирний
(український письменник)

Відповідь ▶ Скворода
(український письменник)

Відповідь ▶ Гончар
(український письменник)

Відповідь: Тичина

Знайдіть у ребусах назви творів Тараса Шевченка

Вікторини присвячені творчості Т. Шевченка

Вікторина «Із сторінок життя Кобзаря»

1. Коли народився Т. Г. Шевченко? (9 березня 1814 р.)
2. Пан, у якого Т. Г. Шевченко служив козачком. (Енгельгардт)
3. Скільки всього дітей було у родині Т. Шевченка? (Сім)
4. Великий російський художник, у якого вчився Т. Шевченко. (К. Г. Брюллов)
5. Хто був першим учителем малювання у Т. Шевченка? (Майстер Ширяєв)
6. Які нагороди одержав Шевченко, навчаючись у Академії мистецтв? (Три срібні медалі)
7. Скільки творів увійшло до першої збірки Т. Г. Шевченка «Кобзар»? (8 творів)
8. Скількома мовами перекладено «Заповіт»? (100)
9. Скільки творів містив «Кобзар» у 1860р.? (77)
10. Скільки творів містить «Кобзар» тепер? (228)
11. Кому з Кобзарів Шевченко надіслав свій «Кобзар» із дарчим написом? (О. Вересаю)
12. З якого часу Шевченка почали називати Кобзарем? (З 1940 р.)
13. На якому році життя помер Т. Шевченко? (На 48 р.)
14. Де поховано Т. Шевченка? (На Чернечій горі, біля Канева)

Вікторина «Кому присвячено твір?»

1. Хто присвятив Т. Г. Шевченку пісню «Дума про великого Кобзаря»? (Я. Носач)
2. Кому присвячений вірш «Великомучениця кумо»? (Надії Василівні Тарнавській, 1845 р.)
3. Кому присвячена поема «Катерина»? (В. А. Жуковському)
4. Кому присвячена поема «Гайдамаки»? (В. І. Григоровичу (з нагоди викупу з кріпацтва))
5. Кому присвятив Т. Г. Шевченко поему «Москалева криниця»? (Я. Г. Кухаренкові)
6. Кому присвятив Шевченко поему «Тризна»? (Варварі Репніній)
7. Назвіть поему Т. Г. Шевченка, присвячену декабристам. («Неофіти»)

Вікторина «Що мені відомо про Т. Шевченка?»

1. Коли і в якій області народився Тарас Шевченко? (09.03.1814 р., Черкаській)
2. Родина Тараса переїхала до села Кирилівки, коли йому виповнилося... (2 роки)
3. Село, яке письменник вважав своєю батьківщиною. (Моринці)
4. Змалку у Тараса виявилися здібності до... (Малярства)
5. Назвіть 2-3 діячів культури, які брали активну участь у викупі Тараса Григоровича з кріпацтва. (К. Брюллов, В. Жуковський, О. Венеціанов, В. Григорович, Є. Гребінка)
6. В якому закладі навчався майбутній письменник, здобувши волю? (Академії мистецтв)

7. Назва поетичної збірки Т. Шевченка, яка була надрукована у 1840р. («Кобзар»)
8. Т. Шевченко був удостоєний срібної медалі другогоступеня Академії за картину... («Хлопчик-жебрак, що даєхліб собаці»)
9. Де мріяв Т. Шевченко оселитися і жити серед рідного народу? (Над Дніпром)
10. Назва гори за визначенням народу, де був перехований Т. Шевченко. (Тарасова)
11. Як ім'я великого Кобзаря вшановується зараз? (Збудовані пам'ятники, відкриті музеї, могила поета — заповідник, ім'я поета присвоєно навчальним закладам, науковим установам, театрам, вулицям, бульварам, площам, пароплавам тощо)
12. За рішенням якої організації ювілей поета відзначається майже в усіх державах світу? (ЮНЕСКО)

З яких творів Шевченка взято ці рядки?

А тюрм! А люду!.. Що й лічить!
Од молдованина до фіна
На всіх язиках все мовчить,
Бо благоденствує! («Кавказ»)

Кругом неправда і неволя,
Народ замучений мовчить.
І на апостольським престолі
Чернець годований сидить. («Єретик»)

Розкуються незабаром
Заковані люди.
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори! («І мертвим, і живим...»)

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом. («Заповіт»)

За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію политі. («Кавказ»)

Кати знущаються над нами,
А правда наша п'яна спить.
Коли вона прокинеться? («Кавказ»)

Оживуть степи, озера
І не верстовії,
А вольнії, широкії
Скрізь шляхи святії
Простеляться: і не найдуть
Шляхів тих владики. («Ісаія. Глава 35»)

І на оновленій землі
Врага не буде супостата.
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі. («І Архімед, і Галілей...»)

Мій краю прекрасний, розкішний, багатий!
Хто тебе не мучив? Якби розказати
Про якого-небудь магната
Історію-правду, то перелякать
Саме пекло можна. («Іржавець»)

Кросворди присвячені творчості Т. Шевченка

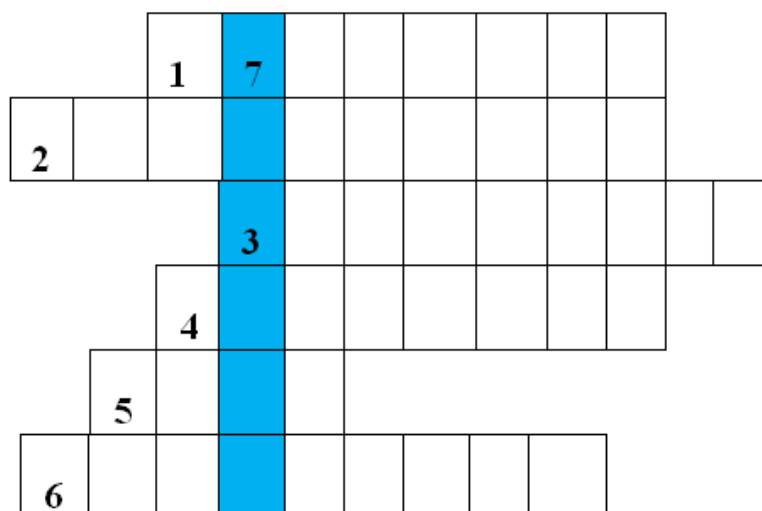
Кросворд «Сторінками біографії Т.Шевченка»

По горизонталі:

1. Професія батька Т. Шевченка. (Стельмах)
2. Прізвище кирилівського дяка, у якого навчався малий Тарас. (Богорський)
3. Назва міста, де Т. Шевченко зустрівся з І. Сошенком. (Петербург)
4. У Енгельгардта Т. Шевченко був прислужником — ... (козачком)
5. Про що мріяв все своє життя Тарас Григорович? (Волю)
6. Якому ремеслу Т. Шевченко вчився у цехового майстра Ширяєва? (Малярству)

По вертикалі:

7. Назва балади Т. Шевченка. («Тополя»)

Сторінками життя Тараса Шевченка

По вертикалі:

1. Ім'я батька поета. (Григорій)

По горизонталі:

1. Видатний український діяч мистецтва, з яким І. Сошенко познайомив Т. Шевченка. (Є. Гребінка)

2. Село, де народився майбутній поет. (Моринці)

3. Під час перебування в Оренбурзі Т. Шевченку було заборонено писати і... (малювати)

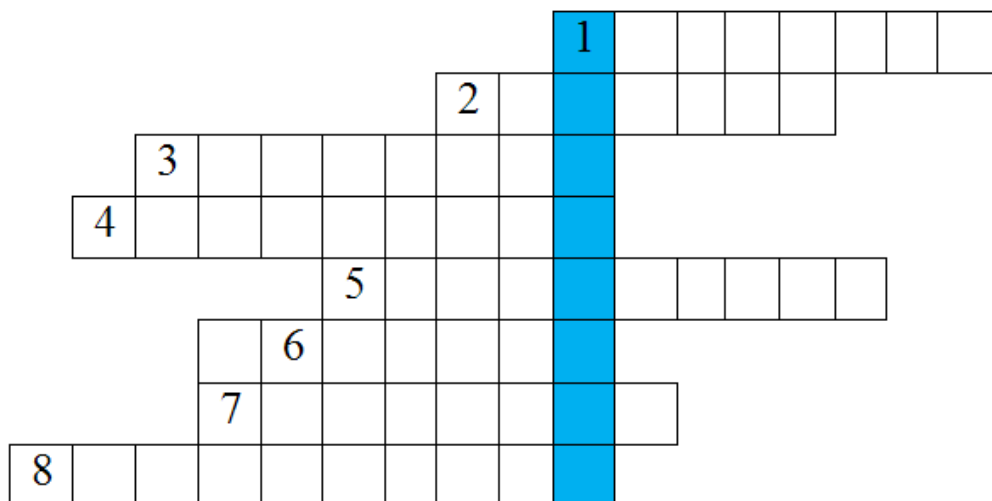
4. Місто, де навчався письменник. (Петербург)

5. Видатний учений-історик, який запропонував Тарасу Григоровичу вступити до Кирило-Мефодіївського товариства. (Костомаров)

6. Збірка поета. («Кобзар»)

7. Заклад, у якому Тарас Григорович здобув вищу освіту. (Академія)

8. Прізвище видатного російського митця, портрет якого було розіграно в лотерею для викупу Тараса Шевченка з кріпацтва. (Жуковський)

Сторінками життя Тараса Шевченка

По вертикалі:

1. Ім'я матері поета. (*Катерина*)

По горизонталі:

1. Перший учитель Тараса. (*Дяк*)

2. Море, в наукову експедицію до якого було запрошено Т. Шевченка. (*Аральське*)

3. Сад, де познайомився Тарас з І. Сошенком. (*Літній*)

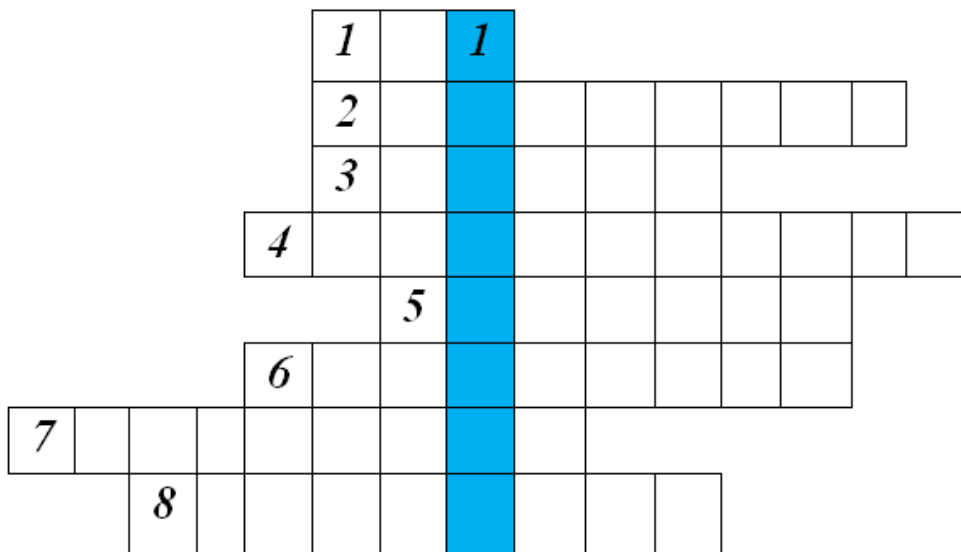
4. Прізвище пана, у якого Тарас служив козачком. (*Енгельгардт*)

5. 4 вересня 1860р. Рада Академії мистецтв надала Шевченкові звання академіка –
... (*гравера*)

6. Своєю батьківщиною письменник називав село, де він народився, тобто... (*Кирилівку*)

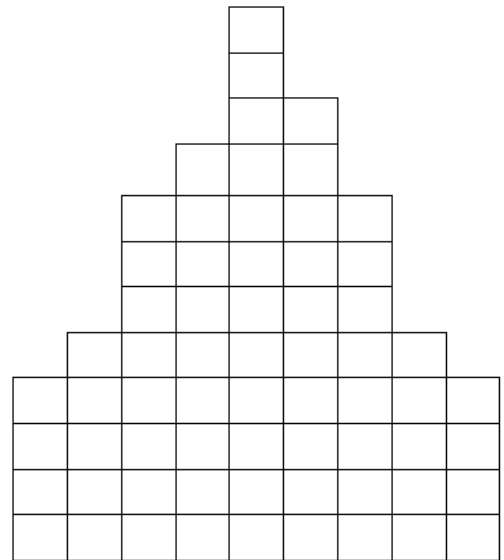
7. Назва книжки з поезіями, яку приховував поет, перебуваючи на засланні. (*Захлявна*)

8. Здібності, які виявилися у Тараса дуже рано. (*Малювання*)

Кросворд за віршем Т.Шевченка «Сон»

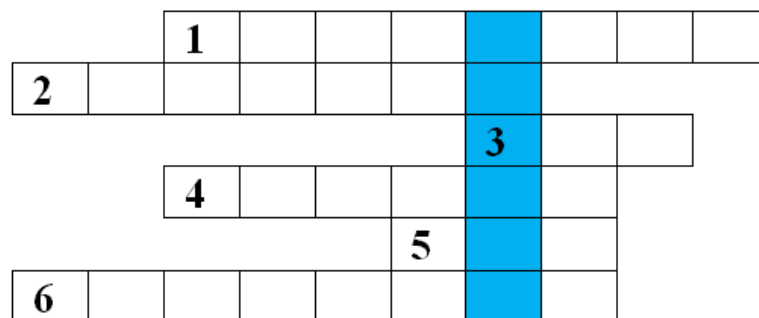
1. На панщині пшеницю
2. ... в снопи.
3. Воно ... кричало.
4. І ... , і багатий.
5. ... Івана сина годувать.
6. ... — нема нічого...
7. Його ... сповила.
8. Ще копу дожинать....
9. На ... глянула, взяла.

Кросворд за віршем Т. Шевченка «Мені тринадцятий минало»

1. Що вибирала дівчина при дорозі? (*Плоскінь*)
2. Як спочатку молилося хлопчикові-пастушку? (*Приязно*)
3. До кого звертався у своїх молитвах сирота? (*Бог*)
4. Що втерла дівчина, прийшовши втішити хлопчика? (*Сльози*)
5. Як називає поет місце, де людині добре? (*Рай*)
6. Який художній засіб ужитий у виразі «рай запалило»? (*Метафора*)

Відповідь: Кобзар.

Підсумки проведення тижня української мови та літератури

З 09 по 12 березня 2021 року вчителями-словесниками під гаслом «Мова – духовне багатство народу» (В. Сухомлинський) був організований і проведений Тиждень української мови та літератури, з метою донести до здобувачів освіти красу і багатство рідної мови; формувати відчуття краси рідної мови; розвивати мовленнєві здібності учнів; збагачувати словниковий запас; розширити кругозір учнів та поглибити знання життєвого і творчого шляху Тараса Шевченка, підвищувати рівень декламаторських здібностей, сприяти самореалізації кожного учасника, задіяного у програмі тижня; виховувати любов до рідної мови та розуміння її краси і необхідності для нашого життя. Цього року програма предметного тижня була, як завжди, досить цікава і насичена. Ліцеїсти мали змогу поринути у багатющий світ краси і принад рідної української мови, із задоволенням розгадували кросворди, ребуси, вікторини, читали вислови та цікавинки про мову, учням запам'яталися творчі перерви.

Вчителями-словесниками організовано інформаційний стенд та рубрики «Розгадування ребусів, кросвордів, вікторин», «Творчі перерви».

З учнями 5 класу було проведено мовну гру «Юні лінгвісти» та інтелектуальну гру «У клубі знавців української мови». У 6 класі було проведено конкурс на краще знання життя і творчості Т. Шевченка. Учні 7 класу змагалися у «Мовному калейдоскопі» за запитаннями з вивчених частин мови. А учні 8 класу взяли участь у грі «Юні мовознавці», а також у складанні плакату співпраці «Тарас Шевченко». У 9 класі було проведено відкритий урок на тему «Жінки у коханні і творчості Т. Шевченка», на якому учні читали вірші Кобзаря, розповідали про цікаві факти із життя поета, зокрема про жінок, з якими звела доля поета.

З учнями 10 класу було проведено вікторину «Кращий знавець творчості Тараса Шевченка».

У рамках Шевченківських днів вчителем Цимбалюк Л.І. був проведений урок-захист навчального проєкту учнями 11 класу «Шевченко – національна гордість українців». Основною метою цього проєкту було: виховувати почуття поваги до життєвого подвигу Т. Шевченка. Учні зіставляли факти з життя поета та робили висновки, проводили пошукову роботу та відповіли на поставлене проблемне питання проєкту. Також учні 11 класу підготували відеопрезентацію на тему «Живи, Кобзарю, в пам'яті людській», а також проведено відкритий урок на тему «Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання у романі у віршах «Маруся Чурай» Ліни Костенко».

Серед здобувачів освіти 5-9 класів було проведено «Літературні посиденьки», на яких було проведено конкурс на краще читання поезій Т. Шевченка.

З учнями молодших класів завідувача шкільною бібліотекою Людмила Баранчук, провела літературну годину «Віч-на-віч з Т.Шевченком». У бібліотеці закладу було створено виставку книг про Т. Шевченка «Прометей українського духу».

Цікаво пройшла акція «Сьогодні говоримо тільки українською».

Тиждень був цікавим, захоплюючим, пізнавальним. Вчителі української мови та літератури показали нові педагогічні технології, продемонструвати найрізноманітніші форми роботи, які вони використовують у своїй педагогічній праці з метою розвитку креативності учнів.

Марафон шкільних заходів завершився, але не завершується вдосконалення літературної української мови. Мова – безцінний скарб, який ми отримали у спадщину і мусимо передати далі. Чистота нашого мовлення, залежить тільки від нас, нашого бажання ставати кращими. Ставаймо кращими – будьмо українцями, будуймо Україну!

